

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

✱ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 29 ΤΟΥ ΜΑΗ 1911 ✱

ΑΡΙΘΜΟΣ 438

“Ενας λαός ύψώνεται ἄμα δείξη πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

Στὸ χυδαῖο μεῖσα, τὸν καταπεσμένο
Ἄγγιέβει ἡ ΑἶΝΑ, ὄμμα τραγικόν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Δεσδεμόνα.
» » Στὸ Διαμαντὴ Τσίρο τῆς «Ἐστίας».
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Ὁ Ψυχάρης καὶ «Τὰ δύο ἀδέφια»
(τέλος).
ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ. Ἐθνικοὶ ὁλετήρες.
ΓΑΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ. Σ' ἕναν ἐργάτη.
ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ. Νύχτες καὶ νύχτες...
ΨΥΧΑΡΗΣ. Δυὸ φίλοι.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ — ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ —
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Πεθαίνουνα οἱ ΝΕΚΡΟΙ καὶ οἱ ΖΩΝΤΑΝΟΙ σου
[ζοῦνε,

Δάμπουν καὶ φέγγουνα χρυσά.
Χτύπαγε, χάλνα, πλάθε ὥσπου νάναστηθοῦνα
Τὰ τρανά, τὰ γενναῖα καὶ τὰ ἠθικά.

Στὸ ταμπούρι σου στέκα πάντα ἀντραιωμένα
Μὲ τοὺς γενναίους σου μαζί.
Θωρῶ στὰ βάθια χρυσοστέφανα πλεμένα.
Ἄκουσε! Ἡ Νίκη, ἡ Δόξα σὲ καλεῖ.

Μόναχο

ΓΑΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ' ἘΝΑΝ ἘΡΓΑΤΗ

Σὰν τί τραγοῦδι νὰ σοῦ πῶ, πῶς νὰ σὲ ὑμνήσω
ὡς τὸ ποθεῖ ἡ καρδιά!

Κάστρο ἔστησες γερὸ, παληκαρίσο,
Ἄπαρτο ταμπούρι τὸ ΝΟΥΜΑ

Εἶναι τὸ ἔργο σου τρανὸ καὶ τιμημένο
Ὅσο δὲ στάθηκε ποτέ.

Δόξες τὸ γένος μας τὰ δικοπαθιμένο
Τόσες μαζὶ δὲν εἶδε ταιριαστές.

Τόσα δὲν εἶδε τεντωμένα ἀντρεῖα στήθια,
Τόση Σοφία καὶ Ὁμορφιά,

Τόσον ἀγῶνα δυνατό γιὰ τὴν Ἀλήθεια,
Τόση ἄγια Ἰδέα καὶ ἱερὴ φωτιά.

Στὸ κάστρο σου τραγῶρω μανιωμένο
Μουγγρίζουν, ἀλυχοῦν οἱ ὄχτροι.

Ἡ ἀσπίδα σου θερὸ μπροστά τους βγαίνει,
Ἡ νίκη ἀτὴ τῆς λῆς καὶ στέκει ἐκεῖ.

Ὁρθόφηλη, φλόγα παῖξ ἡ ματιά καὶ ἀστράφτει!
Στὸ μετερίζι ἀγγισθροντάς,

Ἡ ἐργὴ σὲ χίλια στήθια φλογισμένα ἀνάφτει,
Μὲ τόσους ἠρώους πίσω σου, χυμῆς.

Δίπλα στὴν μπαντιέρα τῶν τρανῶ μας στέκει
Καὶ τὸ κοντάρι σου κουνεῖς,

Καὶ χαλαστής καὶ πλάστης νέα ζωὴ πλέκει
Καὶ τὴν παλιὰ γκριμίζεις, καταλueῖς.

Σ' ὄμορφον κόσμον, ἠθικόν, ἐνειρεμένο,
Δάμπει ἡ ΔΑΣΤΡΟΥΛΑ ἀστέρι ἀγνόν,

ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

Ἀφιερῶνεται τοῦ ΒΑ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

Ὁ Γιώργος καὶ ὁ Θανάσης εἶταν φίλοι. Ζούσανε στὴν Ἀθήνα καὶ ἔβρανε φραντζέλικα.

Οἱ δύο τόποι τοῦ κόσμου ὅπου βρήκανε νὰ ποῦνε ἀπάνω στὴ φιλία τὰ πιὸ φίνα πράματα, καὶ τὰ πιὸ τραφερά, τὰ πιὸ βαθιοψυχολογημένα, εἶναι ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Γαλλία. Κανένας ποῦθενά δὲν ζεπέρασε τὸ Σταγίριτη, πού ὡστόσο, μ' ὅλη τὴ διαφορὰ τὴν ἀλογάριστῃ, δὲν τοῦ παραβγήκε μῆτε ἀχαμνὰ μῆτε ἀνεπέτυχα ὁ γέρος ὁ Montaigne. Εἶναι τοῦ Ἀριστοτέλη τὸ περίφημο τὸ βῆτὸ πὸς ἕτερος... αὐτὸς ὁ φίλος ἐστὶν (Ἠθ. Νικ., Θ' δ' 10), καὶ ἄλλα χίλια πού βρίσκονται σ' ἔλα του τὰ ἔργα καὶ πού εἶναι μὰ γλύκα μονάχη. Μωρίστε ὅμως καὶ τοῦτα ἐδῶ τοῦ Μπερντελαίζου τὰ λοῦλοῖδια «Si on me presse de dire pourquoi je l'aymois, ie sens que cela ne se peut exprimer, qu' en respondant: Par ce que c' estoit luy, par ce que c' estoit moy» (Montaigne, Essais, I, XXVII, Paris, Lemevre, 1872, t. I, p. 234). Καὶ ὅταν πέθανε πὰ ὁ φίλος ὁ ἀγαπημένος, ἀκούστε τί ὄμορφα πού ἀναστενάζει: «Les plaisirs mesmes qui s' offrent à moy, au lieu de me consoler, me redoublent le regret de sa perte. Nous estions à moitié de tout: il me semble que ie luy desrobe sa part» (Ἠ. μ., σ. 242). Τὸ δάκρι, πού ἴσως κάποτε καὶ νὰ τρέμῃ στὰ ματιάλαδα τοῦ Ἀριστοτέλη, μὰ δίχως νὰ φαίνεται, λάμπει στὰ μάτια τοῦ Montaigne, φωτίζει μὲ φῶς καινούργιο τὴ γραφὴ του καὶ μὰς γλυκοδρέχει τὴν ψυχὴ.

Ὁ Γιώργος καὶ ὁ Θανάσης νοιώθανε ἀπὸ Ἀριστοτέλη καὶ Montaigne ὅσο λιγώτερο παίρνει, νοιώ-

θανε από φιλία θαρρώ ακόμη λιγότερο, κι από το για δυο λόγους κάμποσο περιέργους, ο πρώτος, που ζούσανε στην Αθήνα, και ο δεύτερος που ξέρανε φραντζέζικα.

Είτανε κ' οι δύο τους πλούσιων εμπόρων παιδιά. Είχανε λάθει την ανατροφή που λαβαίνουνε σήμερα όλα τα παιδιά μας, πάει να πη καμιά. Βέβαια. Μιά φορά κ' έναν καιρό, στα παλιά, στα παλαιϊκά τα χρόνια, οι γιαγιάδες μας, οι μαννάδες μας κατωρθώνανε και μās δίνανε τουλάχιστο κάποιαν άρνητική, που να πης, ανατροφή. Μās λέγανε από το πρώτο στο βράδι: «Νά μη θυμώνης. Νά μη φωνάζης. Νά μην καρκιάσαι. Νά κάθουαι ήσυχα να μελετάς τα μαθήματά σου. Νά είσαι φρόνιμος. Νά μην ξεχνάς τη μετριοφροσύνη. Νά σέβουαι τους μεγαλύτερους. Νά μη σκαλίζης τη μύτη σου. Νά μη λαλής στο τραπέζι. Νά μην ξεσκίζης τα ρούχα σου. Νά φοβάσαι το Θεό. Νά μην κάμης τίποτα που να βλάψη την πατρίδα. Νά φέρνεσαι με δλους σαν άνθρωπος, όχι σαν παιδί.» Κ' ένα σωρό τέτοια καλά πράματα, που όπως κι αν είναι, πολύ ωφέλιμο να τάκούς, αφού το μόνο που δε χαρήκαμε ποτέ μας, είναι η θετική ανατροφή, δηλαδή εκείνη που δεν τής φτάνουαι οικουμενικές, γενικές συμβουλές, παρά τη συμβουλή της και τη δράση της, κάθε φορά, την αλλάζει και τη συμμορφώνει με την ηλικία του παιδιού, με το χαρακτήρα του, ή ανατροφή που καλλιεργά το νου και την ψυχή, εκείνη, μ' ένα λόγο, που ο σκοπός της είναι να χη το παιδί, άνωρι κορίτσι, δεν πειράζει, δική του ζωή, ανεξάρτητη κάπως από τη ζωή του γονιού, να χη έναν κόσμο μικρό που να το νοιώθη πως του ανήκει, να χη χρέη δικά του και δικά του δικαιώματα, να χη φίλους, να χη παιχνίδια, να χη δουλειές, να χη εταιρίες, άδερφάτα, συναστροφές, που να το βλέπη πως είναι άτομο μέσα σε άλλα πολλά ή ανατροφή που το παιδί δε σου το περνά για νόστιμο, χαριτωμένο πλασματάκι, να το φιλής, να το χαδέθης, να σε διασκεδάζη και να μην το συνορίζουαι, μά που θέλει άπαρηγής να σου το δείξη πως είναι άνθρωπος, για να του φερθής όπως φέρνεσαι κάθε άνθρωπου, κ' έτσι να γίνη τόντις κατόπι. Κούκλα δεν είναι: είναι το μελλούμενο έθνος, ένα παιδί.

Τα παιδιά μας, ίσια ίσια γιατί δεν έχουνε δική τους ύπαρξούλα, σταναχωριούνται, κι αλήθεια πουθενά δε βρίσκεις παιδιά που να βαριούνται όπως στο ξωμαίικο, που να χάσκουαι άξαφνα ελη μέρα, που να μην ξέρουαι τα δύστυχα τί δουλειά να πιάσουαι, που κάποτε άλλη δεν έχουνε παρά να κάθουαι στο παράθυρο, να κοιτάζουαι το δρόμο και τους διαβάτες. Κι ακόμη καλά, στην προγονική την έποχή που λέγαμε, που η μάνα τα συμπάζουαι σπιτι σαν τα κοιτόπουλα. Σήμερα ούτε άρνητική, μά ούτε και θετική ανατροφή έχει σταμκοιρα τα πλατωνικά τα χώματα: δεν έχει καμιά. Τέτοια του Θανάση μας και του Γιώργου. Μπορεί κανείς με τρία λόγια να ξαστερώση το σύστημα της ανατροφής που ακολουθούσανε οι δυο φαμελιές. Να προσέχουαι στην υγεία του παιδιού. Να χη καλούς τρόπους. Έ! νέος είναι: να σφαλνούμε κάποτε τα μάτια.

Με την προσοχή της υγείας, ακολουθούσανε τα

συνηθισμένα μας. Άμελούσε το παιδί και για το παιδί άμελούσανε κάθε χρέας, είτε οικογενειακό, είτε κοινωνικό, είτε παιδαγωγικό, το λοιπόν κάθε ηθικό χρέας.

—«Πήγε σήμερα το παιδί σχολείο;»

—«Έ! όχι δά! Σήμερα βοριάς.»

—«Θά πάμε απόψε στο παππού;»

—«Βρέχει λιγάκι. Κάλλια να μείνουαι σπίτι.»

—«Το μάλλωσες το παιδί;»

—«Νά σου πω, σαν το μάλλωνεις, κλαίει, ταραίζεται, ιδρώνει και φοβούμαι. Νεβρικό είναι.»

Βέβαια πως προτιμότερο να φοβάται ο γονιός, παρά να σου σκετώνη στο ζύλο το παιδί, σε κάθε του άταξια. Θά καταλάβουαι όμως άργότερα, ως που η φροντίδα της υγείας μπορεί κάποτε να φτάση.

Με τους καλούς τρόπους δεν έννοούσανε διόλου πως πρέπει τάχα το παιδί και κατόπι ο νέος, να προσέχουαι, να βασιούονται, να πεθαίνουαι κάθε στιγμή από το φόβο μήπως τους ξεφύγη κανένα κίνημα, κανένας λόγος που να φανερώση άξαφνα την παραμικρή τους κακή διάθεση, ακόμη και την παραμικρή τους άδικαθεία, επειδή από το πη να χη καλούς τρόπους. Είδεμή, όταν έφαγες κι όταν ήπιες με το κέφι σου, όταν έννοια καμιά δεν έχεις, όταν κανένας δε σε πειράζει, όταν όλα σου βολάει, δύσκολο δεν είναι να φέρνεσαι όπως πρέπει με τον καθένας: τρόπους καλούς, έθγενικούς, χαμογελούμενους, θά σου δείξη κι ο χαμάλης, ότι του δώσης ένα σπουδαίο μπαξίσι. Καλοί τρόποι, στην κόσμο του πολιτισμού, σημαίνουαι δύναμη της ψυχής, σημαίνουαι το παντοτινό εκείνο το σφόρτζο, που λέξη καθαφτό στη γλώσσα μας δεν έχουνε να το πούμε.

Οι δικόι μας, με καλούς τρόπους έννοούσανε κάθε άλλο, έννοούσανε να ντύνουαι έμορφα οι νέοι, να είναι καπελλωμένοι πάντα της μόδας, να χαιρετούαι νόστιμα, να χαμογελούαι σαν πλησιάζουαι κυρία. Να φορούαι βελάδα το βράδι, σμόκι το μεσημέρι στο πρόγεμα. Και να μιλούαι φραντζέζικα.

Είπαμε φραντζέζικα, όχι γαλλικά. Τα γαλλικά είναι γλώσσα που μιλιέται στη Γαλλία, που μιλιέται από Γάλλους, κ' οι Γάλλοι πάλε είναι ώρισμένο έθνος, με ήθη ώρισμένα, με ώρισμένους νόμους, με ώρισμένο πολιτισμό. Τα φραντζέζικα δεν είναι τίποτα. Είναι άόριστο ένα πράμα. Η Φραντζα που να βρίσκεται και σαν τί να είναι οι Φραντζέζοι; Νά, ή Φραντζα κάπου στην Έβρώπη βρίσκεται, και οι Φραντζέζοι τί άλλο θέλεις να είναι παρά κάτι άθρωποι που ξέρουαι τίς φραντζεζιές; Είναι άθρωποι που κάνουαι κοπλιμέντα, που είναι λαφρόμυαλοι, που ποτέ τους σπιτι δεν κάθουαι, που γυναίκες δεν έχουνε, που έχουνε μόνο μαιτρέσες και που φυσικά θάφήσουαι τα παιδιά τους να παραλύσουαι, όπως ίδιοι παραλύσανε στην καιρό τους. Από τέτοιο λόγο το λοιπό, οι γονιοί του Γιώργου και του Θανάση λέγανε πως χρειάζεται κάποτε να σφαλνούαι τα μάτια τους, αφού ίσως είναι καλό πράμα να χη και μια μαιτρέσσα ένα παιδί, σαν τους Φράγκους. Άμέ; Μήπως, για τους άριστοκράτες, για τους πλούσιους, μήπως ή Αθήνα έχει σήμερα άλλο προσορισμό, παρά να φραγκέθη — όπως έηλαδη την

ἀντιλαβαίνονται ἡ ἐδγενεία τους τῆ Φραγκιά.

Γιὰ τοῦτο κίολας εἶπαμε ἀπαρχῆς, πὼς τὰ δυὸ μας παλληκῆασι δὲ νοιώθανε ἀπὸ φιλία, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ ζούσανε στὴν Ἀθήνα καὶ πειδὴ μιλούσανε φραντζέζικα.

Φιλία γι' αὐτοὺς εἶτανε νὰ εἶναι μαζί. Μ' ἄλλα λόγια. Μαζί πηγαίνανε σχολειό. Μαζί ἀμελούσανε τὰ μαθήματά τους. Μαζί ἀταχτούσανε. Λίγο λίγο μαζί τσαχπινιάζανε. Καὶ τώρα στὰ γεράματά τους, δεκαεννιά εἴκοσι χρονῶ νέσι, μαζί πηγαίνανε στοὺς σουαρέδες, στοὺς χοροὺς, στὰ θέατρα, μαζί καὶ στὰ καφενεῖα, μαζί ἀκόμη περισσότερο σὲς κωτότες.

Φιλία.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὁ κκομοίρης· κι ὁ κακόμοιρος ὁ Μονταίνας, τέτοια φιλία πιθανὸ νὰ μὴν τὴν υποψιαστήκανε. Δὲν πειράζει. Θὰ τὴν υποψιάστηκε ὁ Πλάτωνας, ἀφοῦ στὸν Πλάτωνα θαρρῶ ἀπαντοῦμε πρώτη φορὰ τὸ περίφημο τὸ ῥητό: **τὰ τῶν φίλων κοινά.**

Σὰ νὰ τῶφερε ὁμως ἡ κακὴ τους ἡ τύχη, πού ἴσια ἴσια ὅταν ἐφαρμόσανε τὸ ῥητό, τὰ λασπώσανε κίολας οἱ δυὸ φίλοι.

Κακὰ παιδιὰ δὲν εἶτανε μήτε ὁ ἓνας μήτε ὁ ἄλλος. Ὁ Θανάσης μάλιστα εἶχε κάποια κλίση στὰ γράμματα—ὅπως δὰ τόσοι καὶ τόσοι Ῥωμοῖ. Προτιμοῦσε τὰ βιβλία τὰ ἱστορικά κι ἔπυ ἐθρῖσκε, διάβαζε. Βέβαια πὼς τρέλα στὴ μάθηση δὲν εἶχε. Νὰ ὅμως πὸ οἱ γονεῖοι του ταραχτήκανε·

—«Κοίταξε, μήπως κουράζεται τὸ παιδί, ἔλεγε ὁ πατέρας τῆς μάννας. Ἐπειτα δὲν ξέρε: κανεὶς πὸ μπορεῖ νὰ τὸν πᾶη τέτοιο διάβασμα.»

Ἐπειδὴ βία καὶ τοῦτο τῆς ρωμαϊκῆς ἀνατροφῆς, ἅμα κατάλαβες πὼς τὸ παιδί σου ἔχει μιὰ κλίση, νὰ τοῦ κόβης τὸ βήγα, μπάς καὶ τύχη τίποτις. Τί; Ἄγνωστο. Μὰ ἔτσι πὸ φρόνιμο.

Δὲ χρειάστηκε πολὴς κόπος, ἀγῶνας δὲ χρειάστηκε γιὰ νὰποθαρρῶνουνε τὸ Θανάση. Ἄφησε ὁ ἄθρῳπος τὸ διάβασμα μιὰ χαρά. Κι ἄρχισε νὰ διασκεδάζει. Ὁ φίλος τοῦ Ἰωῶργος, πὸ κλίση σὲ τίποτα δὲν εἶχε, δὲ γύρευε καλῆτερα. Ἐθρῖσκε τώρα συντροφιά. Περνοῦσανε τότες ἴσια ἴσια στὴν Ἀθήνα—ὄχι ἓνας θίασος—ἔτσι γράφουνε— μὰ μιὰ **τρούπα**—ἔτσι λένε ἀπὸ—καὶ τώρα πὼς νὰ ποῦμε; ἀπὸ **τραγουδίστριες**, ὅπως θᾶλεγε κανένας **δημοτικιστής**; ἢ ἀπὸ **σαντέζες**, ὅπως μὰς τὸ βάζουνε μερικὲς καθαρεδοσιάνικες φημερίδες; Ἄς τίς ποῦμε πιά καὶ μεῖς **σαντέζες**, μάλιστα σαντέζες Βιεννέζικες, γιὰ νὰ μὰς καταλάβῃ ὁ κόσμος. Βιεννέζικη ὀπερέττα, ὀπερέττα ἰταλιάνικη, νέμτζικη, σπανιόλικη, φραντζέζικη, δὲν τοὺς ἔμελε, μὰ κ' εἶτανε φράγκικη. Μιὰ σαντέζα φράγκικη μήπως δὲν εἶναι, μήπως δὲν πρέπει νὰ εἶναι πάντα ὁμορφότερη ἀπὸ μιὰ φτωχὴ Ῥωμοπούλα; Μὰ βέβαια πὼς κ' ἡ πλούσια, ἡ Ῥωμοπούλα τῆς κοινῆς δὲν ἔχει τὸ γούστο πὸ ἔχει μιὰ ξεσπίωτη, μιὰ ξεμυαλισμένη πὸ ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἐβρώπη. Ἀφτὴ ῥίχνει κάτω καὶ τίς δικὲς μας τίς παρατρεχάμενες.

Ἡ Λουίζα, ἡ βιεννέζικη σαντέζα, δὲν εἶτανε οὔτε ξεσπίωτη οὔτε ξεμυαλισμένη. Δηλαδή, ξεμυαλισμένη καὶ ξεσπίωτη ὅσο χρειάζετο, γιὰ νὰρέση σὲ νέους σὰν τοὺς δικούς μας τοὺς προκομμέ-

νους, πὸ τοὺς κατάλαβε ἀμέσως, ἐπειδὴ δὲν τῆς ἔλειπε κάποια ψυχολογικὴ, φιλοσοφικὴ ματιὰ· εἶχε καὶ νοῦ ὅσο γίνεται πραχτικό. Ἡ Λουίζα μάζωνε τὴν προίκα τῆς ἀββαθωνιασμένη μ' ἓναν τῆς πατρῴτης, μάγερα σὲ κάποιο μεγάλο ἀρχοντικό τῆς Βιέννας. Ἐννοεῖται πὼς ἤξερε ὁ ἀββαθωνιαστικός τὰ καθέλαστα. Τὸ ἀπάγγελμά του μαθὲς ὁ καθέννας, Τί νὰ πᾶ ὁ ἄθρῳπος; Ἡ Λουίζα τοῦ ἔμνησκε πῖ στή· δὲν ἔδινε σὲ κανέναν τὴν καρδιά τῆς· κανέναν δὲν ἀγαποῦσε. Ὅσοις μπορούσε, τοὺς ξελάγιαζε, ἤσυχα, μεθοδικά, καὶ τοὺς ἐγδερνε· γιὰ τοῦτο εἶχε ἀνάγκη νὰ τοὺς ψυχολογήσῃ. Ἀπὸ τὴν ἀνάγκη βαστοῦσε καὶ ἡ φιλοσοφία τῆς σαντέζας. Φιλοσοφικὰ ἡ καημένη θυσιάζετο γιὰ τὴ μελλούμενη παντρεία· οἱ παράδες πὸ χτυποῦσε ἀπὸ τὸ Γιῶργο ἀποτελοῦσανε τὴν προσφορά τῆς στὸ νὰδ τῆς Ἀφροδίτης.

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια. καθαρὸ ἀγάπη, ἀγάπη μάλιστα καμιά δὲν εἶχε οὔτε ὁ Γιῶργος γιὰ τὴ λεγόμενη. Ἄφησε πὸ στὴν ἡλικία του, ἀγάπη τί σημαίνει δὲν μπορούσε νὰ τὸ υποψιαστῇ, ἀκόμη καὶ νὰ τὸ υποψιάζετο, ἡ μόδα θὰ τοῦ παραστράβωνε τὰ αἰσθήματά του. ἡ μόδα τὸν ἐμπόδιζε νὰ νοιώσῃ τίποτις ἄλλο ἀπὸ ἓνα καινούργιο εἶδος ἀγάπης, ἀπὸ μιὰν ἀπρῶσπη ἀγάπη. Καὶ τότες, δὲν ξέταζε τὸ άτομο τῆς Λουίζας, δὲν πρόσεχε στὸ χαραχτήρα τῆς, δὲν παραδᾶθνε στὸ σκαρί τῆς, ἐγὼ θαρρῶ πὼς δὲν κοίταξε, ὅταν πρωταπαντηθήκανε, οὔτε τὸ πρόσωπό τῆς. Τοῦ ἔφτανε πὸ εἶναι σαντέζα· μιὰ σαντέζα εἶναι ὁμορφῆ, ἐπειδὴ καὶ σαντέζα· ἐπειδὴ καὶ σαντέζα, πρέπει νὰρέση. Ὁ Γιῶργος, πὸ ἰδέα δὲν εἶχε γιὰ πρᾶμα στὸν κόσμο, νόμιζε μάλιστα πὼς **τέτοιες** γυναῖκες τίς παίρνει κανεὶς ἔτσι, χωρὶς λόγο, μὰ πὼς δὲν τίς ἀγαπᾶ ποτέ του καὶ μήτε τὸ υποψιάζετο, τὸ ξόανο, πὼς ὁ πραχτικός ὁ Ἐβρωπιός, **τέτοιες** γυναῖκες, πὸ λέει, ἂ δὲν τίς ἀγαπᾶ ὅπως θᾶγαπήσῃ μιὰ τίμια γυναῖκα, πάντα ἐννοεῖται κάτι θᾶγαπήσῃ σ' ἀφτές, πὲς τὴ μύτη, πὲς τὸ πόδι, πὲς καὶ τὸν ποδόγυρο τῆς μανῆς, τῆς πνέμε τῆς ἀλληνης, τῆς τρίτης τῆ λύσσα, τῆς τέταρτης ἄξαρνα τὴν ἡσυχία καὶ τὴ φρονιμάδα— κι ἂς σιωπάσουμε πιά γιὰ ἐκεινοὺς πὸ χάσανε τὰ μυαλά τους ἀπὸ ἔρωτα τεταρταῖο.

Τίποτα. Γιὰ τὸ Γιῶργο, ἡ σαντέζα δὲν ἔμπαινε σὲ λογαριασμό. Γλήγορα τῶδειξε κίολας. Ἦρθε ὁ Θεριστής, ὁ Ἰόνιος, πὸ λέει τὸ Κράτος, ὁ Βενιζέλος κι ὁ Ἀλεξαντρής. Ὁ Γιῶργος στὴν ὑγεία του, ἄριστα. Μόνον λίγη κούραση, φαίνεται, ἀπὸ τὴ ζέστη. Τὸ λέγανε πιά κ' οἱ γονεῖοι του. Νὰ μὴν πάθῃ τὸ παιδί. Τί νὰ κάμῃ, τὸ λουτρό; Τί ἄλλο παρὰ νὰ πᾶη στὰ λουτρά; Τὰ λουτρά γιὰ τὸ Γιῶργο, ἴσως καὶ γιὰ τοὺς δικούς του, στεκόντανε ὑποθέτω στὴν ἰδία γραμμὴ μὲ τίς σαντέζες. Ὅσο λίγο ἀναγκαῖα εἶτανε τὰ λουτρά στὸ Γιῶργο ἀπὸ ἐποψῆ σωματικῆ, τόσο λίγο ἀναγκαῖα ἡ σαντέζα στὸ ἀμούστακο παιδάριο, ἀπὸ ψυχικὴ ἐποψῆ, σὰ θὲς κι ἀπὸ φυσιολογικὴ ἀκόμη. Λουτρά καὶ σαντέζα, τῆς καλῆς ἀνατροφῆς καὶ τὰ δυὸ. Γιὰ τοῦτο κίολας πᾶγαίνε ὁ νέος ἀπὸ τὴ σαντέζα στὰ λουτρά.

Τὴ σαντέζα ὡςτέσο τί νὰ τὴν κάμῃ; Μπά, πολὺ ἔφκολο. Τὴν ἀφίνει τοῦ Θανάση. Φίλοι. Σὲ τί

Άλλο μπορεί να σου χρησιμέψη ένας φίλος, & δὲν τοῦ ἀφήσης τὴ σαντέζα σου, ἐνὼ πὰς ἐστὶ στὰ λουτρά; Μήπως στὰ Παρίσια καὶ στὴ Βιέννα, κάθε νέος τῆς ἀνατροφῆς, δὲ θάρσησιν τὴ σαντέζα του στὸ φίλο του, προτοῦ πάη στὰ λουτρά; Μήπως κιάλας τέτοιες γυναίκες ἔχουνε καμιὰ σημασία; Καμιὰ δὲν ἔχουνε. Σήμερα τὴν παίρνεις, ἄθλιο τὴν πετάς, καὶ τέλειωσε.

Τὴν πέταξε λοιπὸν ὁ Γιώργος τὴ σαντέζα· μὰ νὰ μὴν τὸ κρύφτουμε κιάλας, ὁ Θανάσης τὴν ἀρπαξε μὲ κάμπωση χαρά. Δὲ θὰ δυσαρεστήθηκε δὰ καὶ ἡ σαντέζα. Τῆς δινότανε ἀφορμὴ νὰ γδάρη δέφτερο Ἄθηνόπουλο. Τί καλήτερα; Μὰ ὁ Θανάσης εἶχε κι ἄλλα προτερήματα ποῦ μοιάζει σὰ νὰ μὴν τὰ εἶχε ὁ Γιώργος κ' ἔτσι μπορούσε νὰ ῥέσει γιὰ πολλοὺς λόγους. Ὁ κυριώτερος, ποῦ στὶς φλέβες τοῦ Θανάση ἔτρεχε τὸ αἷμα πὺ ζεστό, ἓνα πὺ πρόθυμο αἷμα στὴν ἡδονή. Ὅσο πιστὴ κι ἂν εἶτανε στὸν ἀρβωθωνιαστικὸ τῆς, ἡ Λουίζα πιθανὸ νὰ προτιμοῦσε ἀπὸ τοὺς πάγους τῆς πατρίδας, ποῦ ἴσως νὰ τοὺς τῆς θύμιζε κάποτες ὁ Γιώργος, τὴ φλόγα τοῦ ἡλίου τῆς ἀνατολῆς, ποῦ τὴν ἔκαιγε τώρα γλυκότερμα τοῦ Θανάση τὴν ἀγκαλιά.

Ζούσε λοιπὸν τὸ ἀντρώγυνο ἀγαπημένα, τειριασμένα, ἐφτυρισμένα. Ἡ Λουίζα μάλιστα, καθὼς εἶδαμε, περσότερη ἀγάπη ἔδινε τοῦ Θανάση παρὰ ποῦ εἶχε δώσει τοῦ Γιώργου· γιὰ τοῦτο κιάλας ἡ φρόνιμη, πραχτικὴ κοπέλλα, περσότερο ἔγδερνε τὸ Θανάση. Ἄμῃ; Γιὰ τὸ χατίρι τῆς τάχα, γιὰ τὴ σαρκούλα τῆς, γιὰ τὸ γλέντι, θὰ δουλέβη; Δὲν ταιριάζει. Γιὰ τὴν προίκα τῆς πρέπει πάντα νὰ δουλέβη ἓνα τίμιο κορίτσι.

Καὶ τὴν προίκα καὶ τὴ γλύκα κόντεψε ὁ Γιώργος νὰ τῆς κόψη, σὰ γύρισε ἀπὸ τὰ λουτρά.

Ὅταν πῆγε, τοῦ φάνηκε τῆς ἀνατροφῆς, τοῦ φάνηκε τῆς μόδας νὰ παραδώη τὴ σαντέζα του στὸ Θανάση. Ἐγινε μάλιστα κάπως ἐπίσημη ἡ διαβίβαση, ἀφοῦ κάλεσε ὁ Γιώργος τὸ φίλο του ἓνα βράδι στὸ τραπέζι, ἔπου ἤπιανε κ' οἱ τρεῖς μπόλικη σαμπάνια, καὶ τότες πιά ἔφυγε μὲ τὴ σαντέζα ὁ Θανάσης, ἀφίνοντας τὸ Γιώργο μόνον σὺν τὸν κοῦκκο.

Τώρα ποῦ γύριζε ἀπὸ τὰ λουτρά, θὰ τὰβλεπε ἀλλιώς τὰ πράματα. Μπορεῖ νὰδρῖσκε πῶς ἔπαξε βόλο γελοῖο καὶ πῶς ὁ βόλος του καταντοῦσε ἀκόμη πὺ γελοῖος στὰ μάτια τοῦ κόσμου, ποῦ ἔβλεπε τὸ Θανάση νὰ σουλατσέρη μὲ τὴ ματρέσσα τοῦ Γιώργου. Ποῦ νὰ ξέρουνε, ποῦ νὰ θυμοῦνται πιά οἱ ἄθρῳποι διαβίβαση καὶ σαμπάνιες;

Συλλογίστηκε λοιπὸν ὁ Γιώργος πῶς ἡ τιμὴ τὸ ἀπαιτοῦσε νὰ ζητήση πίσω τὴ σαντέζα του. Παράγγειλε τοῦ Θανάση πῶς τὴ θέλει. Ὁ Θανάσης διαμαρτυρήθηκε. Δὲν κάνει, λέει, διόλου καλὰ νὰ τὴ γυρέβη, ἀφοῦ γιὰ πολλοὺς λόγους εἶναι πιά δική του. Ὁ Γιώργος ἐπιμένει καὶ πεισματώνει. Ὁ Θανάσης ἄλλο. Τὴν τιμὴ του κι ἀπτόξ. Ἡ τιμὴ του τὰπαιτοῦσε νὰ μὴν τὴ δώση πίσω. Στοχάζεται τότες ὁ Γιώργος καὶ πολὺ ἄμορφο. Πιάνει καὶ γράφει τοῦ Θανάση τὸ ἀκόλουθο ἀξιόπρεπο γράμμα:

«Ἡ διαγωγή σου μαζί μου δὲν εἶναι διόλου φιλική. Καὶ γιὰ τοῦτο, ἂ σ' ἔβρισκα, θὰ σὲ χαστούκιζα. Ἐπειδὴ ὅμως, δὲ σὲ βρίσκω, μπορεῖς νὰ θεωρη-

θῆς χαστουκισμένος.» Φρόνιμο καὶ *Ιταποικὸ* συνάμα τὸ γραμματάκι. Ἐτσι βαρτοῦσε τὴν ἀξιοπρέπεια, βαρτοῦσε τὴν τιμὴ του. Δὲν εἶτανε καὶ κανέναν κίντυνος νὰ κακοπάβη, ἀφοῦ δὲν ἔβρισκε τὸ Θανάση πουθενά. Δύσκολο, βλέπεις, νὰ βρῆς ἓνα Θανάση σὲ μιὰν Ἀθήνα.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιώργου πείραξε ἄπολ, ἔπως τὸ εἶπε κατόπι ὁ ἴδιος, τὸ φίλο του τὸ Θανάση. Δὲν ἀκούσαμε ὅμως νὰκολούθησε μήτε ὁ Θανάσης τίς ἐδρωπαϊκὲς τίς μόδες ὡς τὸ τέλος, νὰστελε δηλαδὴ μάρτυρες τοῦ Γιώργου. Θὰ πρόσμενε ὑποθέτω νὰνταμωθοῦνε μοναχοὶ τοὺς, ἢ πὺ σωστὰ προσμένανε οἱ δύο τοὺς ἀπὸ τὴν τύχη, νὰ τοὺς ἀνταμώση. Μπορεῖ, ποὺς ξέρει; καὶ νὰ τὴν παρακαλοῦσανε κρυφὰ νὰργήση.

Μὰ ἡ τύχη τοὺς γέλασε· σὰ γυναίκα ποῦ εἶναι, εἶχε φαίνεται βιάση. Ἐνα βράδι, στὸ Νέο Μπάρ τοῦ Παλιῦ Φάλερου καθόντανε καὶ διασκεδάζανε ὁ Θανάσης, ἓνας ἀξιωματικὸς κ' ἓνας γνώριμὸς τοὺς. Μαζί τοὺς δύο κυρίες. Κι ἀπὸ τίς δύο ἡ μιὰ, ποιά θαῖρετε; Μιὰ σαντέζα. Ὅχι ὅμως ἡ Λουίζα μας. Ἡ Λουίζα τὸν παραίτησε, τὸν ξαπόλυκε τὸ Θανάση τῆς μ' ὄλη του τὴ φλόγα. Τί λέω; Τὸν ἄφησε ἴσια ἴσια, ξαιτίας τῆς φλόγας ἐκείνης. Τὴν ἔδερνε ἡ σуйειδησή τῆς. Φοβότανε μήπως καὶ τὴ φλόγα τὴ δαιμονισμένη, τὴν κάνει γούστο μὲ τὸ παραπάνω. Ἀλήθεια ποῦ τὴν ἠσούχαζε λιγάκι τὸ χρηματικὸ, ἐπειδὴ κάμποσα χτυποῦσε ἀπὸ τὸ Θανάση. Τὸ συλλογίστηκε, τὸ βόλεψε καὶ τοῦτο. Ἄμα κατάλαβε πῶς ἀπὸ φιλότιμο τὴν ἤθελε πάλι ὁ Γιώργος, τοῦ μῆνησε πῶς πάντα τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰρθῆ. Ἐνοεῖται πῶς τοῦ ἔμαθε, ὅταν ἤρθε, πόσο κοστίζει ἓνα φιλότιμο.

Πρόθυμος ὁ φίλος στὴν καμπιάλε, κ' ἔτσι ξανάβαλε στὸ χέρι τὴ σαντέζα, ἐνὼ ἔτρεξε ἀμέσως ὁ Θανάσης, πῆρε ἄλληνε, μὰ τῆς ἴδιας ὑπερέτας, τοῦ ἴδιου κόρου, γιὰ νὰ δειξῆ στὸν κόσμο πῶς δὲ μᾶς λείπουνε δὰ οἱ σαντέζες. Μ' ἀφτῆνε τὸ λοιπὸν βρισκότανε στὸ Παλιὸ Φάλερο.

Ἐκεῖ ποῦ πῖνανε καὶ γλεντοῦσανε, νὰ σου ἄξαφνα ὁ Γιώργος μας ποῦ μπαίνει. Μπαίνει μὲ τὴ σαντέζα. ἴσως μάλιστα ἡ παρουσία του, μὲ τὴ Λουίζα! ἔπως καὶ ἡ παρουσία τῆς καινούργιας τοῦ Θανάση τῆς σαντέζας, νὰφερε ἔλο τὸ κακό.

Ἐπειδὴ βλέπετε τώρα τὴ σκηνή; Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, μιὰ σαντέζα μὲ τὸ Γιώργο, ἀπὸ τὴν ἄλλη μιὰ σαντέζα μὲ τὸ Θανάση.

Ἐπρεπε καὶ νὰκολούθησιν — γιὰ νὰ καμαρώσουνε οἱ δύο σαντέζες.

Ὁ Θανάσης ἔτι ποῦ εἶδε τὸ Γιώργο, ἀμέσως σηκώθηκε. Τί νὰ κάμη; Μπροστὰ στὶς δύο σαντέζες, ἀνάγκη νὰ σηκωθῆ. Γνωστὸ σὲ ἔλη τὴν παρῆα τὸ γράμμα ποῦ τοῦ ἔγραψε ὁ Θανάσης.

— «Μπὰ! Ἐσύ, λέει, μοῦ ἔδωσες τὰ χαστούκια; Στάσου νὰ σοῦ τὰ δώσω πίσω!» Καὶ τοῦ εἶναι ἓναν μπάτσο, μὰ καλόνε.

Ὁ Γιώργος σὰ νὰ τὸ πρόσμενε, γιὰτὶ ἄψε σῆσε βγάξει ἀπὸ τὴν τζέπη τὸ πιστόλι του, ἓνα μπράουνινγκ, μὲ ὄχτῳ μπάλλες, ἀπανιστές, τοῦ τραβᾷ ἔξη μὲ τὴν ἀράδα, ποῦ τρεῖς ἀπὸ τίς ἔξη τὸν πληγώνουνε.

Ὁ νέος ὁ Θανάσης, γιὰ κάθε ἀπαντεχοῦμενο, εἶχε πάντα μαζί του τὸ πιστολάκι του—ὄχι γιὰ τὸ Γιώργο, ποῦ ὁ θεὸς νὰ φυλάξῃ, τί φελοῦσε κιόλας, ἀφοῦ δὲν τὸν ἐξορίζε ποθενά;—μὰ ἔτσι, γιὰ κάθε ἀπαντεχοῦμενο, καθὼς εἴπαμε, γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ φερθῇ σὰν ἥρωας καὶ μπροστὰ σὲ σαντέζες.

Ἦρωας σωτὴς. Ὁ δύστηνος ὁ Θανάσης, φάρδης πλατῆς, ξαπλώθηκε χάμω, στὰ αἵματα κυλιόμενος.

—«Μπά; εἶπε ὁ Γιώργος, ξαναδάξοντας τὸ πιστόλι του στὴν τζέπη του, μήπως τονὲ σκότωσα;»

Καὶ φέβγει.

Ἀνέθηκε στὸ ἰδιοκίνητό του Γλήγορα γλήγορα σπῆτι μας, στὴν Ἀθήνα. Μὲ τὴ σαντέζα μαζί.

Φαίνεται πὼς καλὸ τοῦ ἔκανε ὁ περίπατος, ἀφοῦ τὴν ἀδριανῆ τὸ πρωῖ, πήγε ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη ἕνας βεπορτέρης καὶ τὸν ἤβρε ἡσυχο ἡσυχο, σὰ νὰ μὴν εἶχε ἀκολούθησι τίποτα τὴν ψεινή. Φοροῦσε μάλιστα παντοφλες καὶ μιὰ στολή τοῦ σπιτιοῦ νεγκλιζέ, ὅπως γράφει ὁ βεπορτέρης Κέφι. Μόνο δυὸ τρεῖς γκρατζουνιές κοντὰ στὴ μυτίτσα του, ποῦ εἶτανε πλακωτὴ καὶ κοντὴ, θυμίζανε τίς κοκορομαχίες τοῦ Παλιῦ Φάλερου.

Δίσταζε μιὰ στιγμή ὡς ὅπου νὰ δεχτῇ τὸ βεπορτέρη. Βεπορτέρης τάχα νὰ εἶναι—ἦ ποιὸς ξέρει, κανένας ἄλλος, πὺ δυσάρεστος;

—«Τί μὲ θέλεις; Καὶ ποιὸς εἶστε;»

—«Εἶμαι συντάχτης στὴν Ἀκρόπολη.»

—«Ἄ! ἐγὼ ξέρω τὸ Σταματίου ἀφτὸς νὰ ἐρθῇ, ἀφτὸν ξέρω.» Καὶ σῶπασε ὁ νέος μιὰ στιγμή. Ἐπειτα, σὰν τρομαχμένος ἀκόμη λ γάκι.

—«Ἀλήθεια, εἶστε συντάχτης;»

—«Δὲν τὸ πιστέβετε; Θέλετε νὰ διητε τὸ κερνέ μου;»

—«Ὅχι...σὰς πιστέζω.»

—«Τὸ λοιπὸ, σὰς παρακαλῶ, ἐπειδὴ κ' οἱ χτεσινὲς σκηνὲς διαστραφῆκανε ἀπὸ μερικὲς φημερίδες, νὰ λάβετε τὴν καλοσύνη νὰ μοῦ δηγηθῆτε σεῖς ὁ ἴδιος τὰ καθέκαστα.»

—«Μάλιστα, νὰ σὰς τὰ πῶ!» Κι ἀρχίζει ἀκρες μέσες νὰ τοῦ δηγᾷται: ὅσα δηγηθῆκαμε καὶ μεῖς—ἐννοεῖται ὠρτίζοντας ἢ παρασωπακίνοντας κάπου κάπου, μάλιστα ὅταν ἔγινε ὁ λόγος γιὰ τίς πιστολιές, ὅπου ὁ Γιώργος, σ' ἕνα ῥώτημα τοῦ βεπορτέρη.

—«Πόσους πυροβολισμοὺς ῥίξατε;»

ἀποκρίθηκε τὸ ἀκόλουθο ποῦ εἶναι ἀμίμητης νοσημίας:

—«Πέντε. Μὰ ἐννιά εἶχε τὸ περιστροφὸ μου.»

Ἦστε εἶτανε καὶ τούτο ἐλαφρυντικό, ποῦ ἔχοντας νὰ τραδήξῃ ἐννιά μπάλλες, τραδήξῃ μόνο πέντε.

—«Εἶδα, λέει, τὸ Θανάση νὰ κυλιέται χάμω καὶ τοὺς φίλους του νὰ τὸν ξεκουμπώνουνε, γιὰ νὰ διοῦνε ποῦ εἶναι χτυπημένος. Εἶμουνε σὰν τρελὸς ἀρπάζω τὴ σαντέζα μου, ἀνεβαίνω στὸ ἰδιοκίνητό μου καὶ ξεκινῶμε γιὰ τὴν Ἀθήνα.»

—«Γιὰ νὰ παραδοθῆτε στὶς ἀρχές;» λέει ὁ βεπορτέρης, ποῦ δὲν τοῦ ἔλειπε πνέμα.

Ὁ λόγος τοῦ φάνηκε κουτὸς, γιὰτὶ γέλασε κι ἀπάντησε:

—«Μπά! Δὲ βαριέστε; Εἶτανε ἀργά, εἶμουνε ζαλισμένος καὶ νύσταζα.»

Ἐκείνη τὴ στιγμή, μπῆκε μέσα ἕνας δούλος καὶ πρόσφερε μέντα λικέρ Δυνατὴ, φωτιά. Ὁ Θανάσης ἔβριξε τὸ ἀλκοόλι στὸ νερὸ κ' ἔκαμε γαργάρες.

—«Σὰς πονεῖ ὁ λαιμὸς σας;»

—«Ὅχι! Συνήθεια!»

Νόμισε περιττὸ νὰ ζηγήσῃ ἀπὸ ποῦ ἢ συνήθεια τῆς μέντας. Ἴσως κιόλας νὰ μὴν τὸ ἤξερε καλὰ καλὰ. Ἐμεῖς τὸ ξέρουμε, ἀφοῦ ἀπαρχῆς κιόλας τὸ σημειώσαμε πὼς ἀπὸ παιδὶ τοῦ μάθανε νὰ προσέχη στὴν υγεία του. Ἡ μέντα ἢ δυνατὴ, ὅπως τὴν εἴπαινε, ὄχι μόνο καθαρίζει τὸ στόμα, παρὰ σκοτώνει, λέει, καὶ τὰ μικρόδια.

Ἡ ἐννοια τῆς υγείας φάνηκε σ' ὄλη του τὴ διχωγῆ.

—«Ἔτσι, ἀν ἐπιτρέπετε, λέει ὁ βεπορτέρης, δὲν ἔχετε σκοπὸ νὰ παρουσιασθῆτε στὸν ἀνακριτῆ;»

—«Τὸ σκέφτομαι. Μὰ σήμερις ἄδριο θὰ διῶ. Σήμερα εἶμαι πολὺ κουρασμένος. Θάνακπαρτῶ πρώτα.»

—«Βέβαια, μὲ τὴν ἡσυχία σας!»

Εἶτανε τόντις ὀλόταλα ἡσυχο; δὲν ἐμοιαζε διόλου μετανοιωμένος. Τὸ πιδ σπουδαῖο, μῆτε τοῦ περνοῦσε ἰδέα πὼς μποροῦσε νὰ συλλαβηθῇ.

—«Μὰ σὰς παρακκοῦμε, ῥωτᾷ πάλε ὁ βεπορτέρης μὲ τὴν περιέργεια νὰ διῆ ὡς ποῦ πήγαινε τὸ πρᾶμα, ἢ ἀτυνομία δὲ σὰς ἐνόχλησε διόλου;»

—«Καλὰ! Ἡ ἀτυνομία τί ἔχει νὰ κάμῃ ἐδῶ; Εἶτανε ἀπλὴ ἄμυνα γιὰ τὴ ζωὴ μου.»

—«Ἰσὺ ἴστω! Τοῦ λόγου σας ἀνακριτῆς δὲν εἶστε. Ἡ δικαιοσύνη πρέπει νὰ ξεκριβώσῃ τί ἔτρεξε.»

—«Καμιά ξεκριβώση δὲ χρειάζεται. Μὲ χτύπησε καὶ τὸν πιστόλισα. Εἶναι σπουδαῖο πρᾶμα;»

Δὲ βαριέστε! νὰ ποῦμε καὶ μεῖς. Καμιά σπουδαιότητα δὲν εἶχε, ἀφοῦ ὁ παπάκης τοῦ νέου, πλούσιος καὶ παντοδύναμος. Ποῦ ἀτυνομία; καὶ ποῦ δικαιοσύνη; Ἔτυχε, γράφανε στὴν Ἀκρόπολη, τὴν ἴδια μέρα νὰ συλλάβουνε κάποιον λουστρο, ποῦ κανεὶς κιόλας δὲν μποροῦσε νὰ προσδιορίσῃ ποῦ τὸ φταξίμὸ του. Τὸ Θανάση θὰ πάνε νὰ συλλάβουνε, νὰ τοῦ χαλάσουνε τὴν υγεία του, ποῦ ἀναγκαστᾷνε κιόλας τὸ παιδὶ νὰ κάμῃ γαργάρες μὲ δυνατὴ μέντα, μήπως κι ἀπὸ τίς ψεινὲς κατακεφαλιές τοῦ μολέψανε δυὸ τρία μικρόδια τὸ στόμα;

Ἴσως πάλε νὰ ῥωτήσετε:

—«Ἡ ἀτυνομία, ὁ ἀνακριτῆς, ὁ παπάκης, ἢ κυβέρνηση, ὁ πρωθυπουργὸς, ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης, καλὰ! Καὶ καταλάβαμε. Πὼς ὅμως ὁ Θανάσης νὰ μὴν τὸν κατάργειλε;»

Τὸ συλλογίστηκε ὁ Θανάσης μιὰ στιγμή. Τὸ συλλογίστηκε ἡ μάνα του ἢ δύστηχη, ποῦ τὸν ἤβρε κατάκειτο στὴν κλινικὴ μὲ τίς τρεῖς λαδωματιές.

Ἐπειτα διστάζανε. Βλέπει, τῆς ἴδιας κοινωνικῆς θέσης, τῆς ἴδιας ἀριστοκρατίας καὶ οἱ δυὸ φαμελιές. Πλούσιες, παντοδύναμες καὶ οἱ δυὸ, τὸ κάτω κάτω, φίλοι καὶ οἱ δυὸ νέοι. Ποιὸς ξέρει; Μὰ

μέρα, μπορεί να χρειαστούνε τή φαμελιά του Γιώργου, πού εΐτανε πιδ πλούσια και πιδ δυνατή. Μπορεί μάλιστα μιά μέρα, ποιός ξέρει, να χρειαστή το Γιώργο πιδ πολύ άπ' όλους ο Θανάσης ο Ίδιος—άν κι άφτός άξαφνα κάμη τά ΐδια.

Εΐκοσι πέντε του 'Απρίλη, τρίτη, 1911.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΔΕΣΔΕΜΟΝΑ

Της κ. Κ. Θ.

Κλαίει κλαίει η μάβρη καθιπένη
κοντα στην αμμουδια.

Στο γόνα η κεφαλή γυρμένη,
Το χέρι στην καρδια.

Πιά άλιωτη πέτρα μένει αν στάζουν
δάκρια έτσι πύρινα ;

Τί κρυφολεν οι φλοίσβοι ; Βγάζουν
τους στεναγμούς ξανα.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΝΥΧΤΕΣ ΚΑΙ ΝΥΧΤΕΣ...

1

'Αργά, βαρεία, περίλυπα, οι μεσονύχτιες ώρες
μέσα στά δάση ύφαινονε τοδ τρομου τους ρυθμούς !
τά δέντρα άχνά φαντάσματα ! 'Ερμες, νεκρές κ' οι χώρες,
πού ανάμεσό τους χάνεται ο τρομασμένος τους !

'Όλα νεκρά κι άμίλητα και σά μαρμαρωμένα ! ...
Μακρυνά ο γιαιός νειρεύεται μιά βάρκα με πανί .
Και τάνθια μέσα στο βα'ν τρισκόταδο πνιγμένα
χαμογελών στον ύπνο τους θωρώντας μιάν Αύγή ! ...

2

'Απόψε ή Νύχτα πιδ λαμπρή άκόμα κι άπ' τή μέρα...
'Απάνω στάσπρα μύρμαρα σά θάλασσα τό φως !
Κ' οι εΐωδιές σάν κύματα πού άπλώνει στον άγέρα
ο κάμπος κάτω—ο άνθινος πλαιτός 'Ωκεανός !—

'Ο ύπνος κάκου μάχεται τά μάτια να σφαλίση !
Κ' οι πόθοι μέσα στην καρδιά ζωντανεφαν στο θάμα !
Μέσ' τήν αύλή κ' ή κοπελλιιά και δίπλα άπό μιά βρύση
τις ώρες τοδ έρχομού μετρά με τοδ νεροϋ τό κλάμα !

'Αθήνα

ΑΓΓΕΛΟΣ ΡΩΜΑΙΟΣ

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ

ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τυπώθηκε στο Παρίσι και πουλιέται στο Βιβλιοπωλείο της «Εστίας» δρ. 10.

ΕΘΝΙΚΟΙ ΟΛΕΤΗΡΕΣ

Σήμερα, ο του Μαχμού, δημοσιεύεται στις έφημερίδες της Πόλης ή ακόλουθη δήλωση :

« Η εν τοις Πατριαρχείοις άποφάσει του Δ. Ε. » Μικτού Συμβουλίου έκλεγείσα και εργαζομένη ειδική επί του γλωσσικού ζητήματος 'Επιτροπή παρακαλεί τας εντίμους 'Εφορείας και τας έλλογίμους Διευθύνσεις των Σχολών καθώς και πάντας τούς δημογενείς, εσοι γνωρίζουσι σχετικόν τι περὶ του ζητήματος των μαλλιαρών ως πρὸς τήν επίδρασιν αυτών επί των σχολών και των μαθητών, όπως προσερχόμενοι καταθέτωσιν αυτά ενίοπιον αυτης ή αποστέλλωσιν έγγραφως και ενυπογράφως πρὸς τον Πρόεδρον της 'Επιτροπής Σεβ. Μητροπολίτην Φιλαδελφείας κ. Πρακίτιον— 'Εν τοις Πατριαρχείοις, τῆ 4 Μαΐου 1911 ».

Παρακαλούνται λοιπόν με τή δήλωση τούτη οι διευθυντάδες, οι έφοροι και πάς δημογενής, πού θάγαπα βέβαια το έθνος του σάν το άτομό του, να καταγγείλουνε στη σεβάσμια επιτροπή δασκάλους, γιατί αυτοί να βέβαια τα έργα « της επιδράσεως των έθνικων ολετήρων επί των σχολών και των μαθητών. Κ' ή επιτροπή με μεγάλη ευγένεια μιά και με μούτρα σοβαρά θά τους συστήση να μη συνάψουν άλλη φορά συμβόλαια με τήν κοινότητα ή και τήν ΐδια ώρα θά τους ζύση, όπως τὸ λέν και τὸ φωνάζουν κουτοπόνηρα γελώντας κάτι άνίδεοι, μαθητροί και συφεροντολόγοι.

Κι ως μὴν τους νοιάζει. Θά βρεθῆ κάποιος δάσκαλος να καταγγείλη—κι αυτός βέβαια θάγαπα τον πλησί του, το συνάδερφό του σάν τον εαυτό του. Θά βρεθῆ και κάποιος έφορος να καταγγείλη—κι αυτός βέβαια θάναι γραμματισμένος και ευγενής και παλὸ θά χωνεύη το δόλιο το δάσκαλο ή καρδούλα του. Θά βρεθῆ τέλος και κάποιος δημογενής πού τόσο βραθειά μέσ' στην καρδιά του θά έχη προικισμένη τήν πρὸς το έθνος του αγάπη, ώστε με θάρρος και χωρίς δισταγμό να καθίση στο τραπέζι—κι του και με φόβο Θεοϋ, με σεβασμό, με προσοχή μεγάλη να συντάξη το «τζουρνάλι» του πρὸς τή σεβάσμια επιτροπή. 'Ενοια τους και θά βρεθόνε τέτοιοι καλοί, τέτοιοι μορφωμένοι άντρες και προικισμένοι με τέτοιαν ανατροφή, με τέτοιο πνεύμα και ξυπνάδα και μυαλό πού εύκολα, θαρρετά κι άδισταχτα να τρέξουνε για νάρπάξουν τή δόξα των Χαφιέδων και τζουρναλιστήδων του Χαμίτη και να στεφανωθόνε με δαύτη. 'Εμπρὸς λοιπόν, έχτροι του μαλλιαρισμού, όπως τονέ βαφτίσανε οι έξυπνοι, του δημοτικισμού, του νεοελληνισμού, όπως είναι ή κυριολεξία του, αρχίστε με ζήλο τον καθαρισμό των ύπονόμων πού διαλαλείτε πὸς ανοίγουνται.

“Όμως «σκληρόν ὑμῖν πρὸς κέντρα λακτίζειν». Καί γὰρ μᾶς ἄλλη νίκη ἢ δήλωση αὐτή. Νίκη γιὰ τὴ δημοτικὴ τὸ ταξίδι στὸ Μωριά τοῦ γέρου τῆς καθαρεύουσας κ’ οἱ διάλεξές του καὶ ἀποτελέσματά τους. Νίκη κ’ ἡ πάψη τοῦ Παλαμᾶ πού τόσες ἔφερε διαμαρτυρήσεις τιμημένων προσώπων. Νίκη τὰ γερμανικὰ ἄρθρα τοῦ «Νεολόγου» καὶ τοῦ «Ταχυδρόμου» ἢ σαχλὴ δημοσιογραφία, ὅπου γράφει καὶ κάποιος μεριστοφιλῆς κ’ ἕνας καθηγητῆς, λέει, τῆς ἱστορίας. “Ὁλ’ αὐτὰ δείχνουν τὴ μοίχλα τῆς καθαρεύουσας καὶ ἐκεινῶνε πού τὴ λατρεύουν ἀκόμη. “Όμως σὰς ἀδικοῦμε καὶ πάλι. Αὐτὰ μπορεῖ νὰ τὰ πῆ κανεῖς σὲ ἀγραμμάτους. Γιὰ σὰς, σοφολογιώτατοί μας, εἶναι καλὴ ἢ καθαρεύουσα — καὶ τὸ νοιώθετε πολὺ καλὰ—γιατὶ ὑπερετάει τὰ καλὰ καὶ σφύροντα.

Κ’ ἐσεῖς, δασκᾶλοι δημοτικιστάδες, τάφτι σας νὰ μὴ δρώνη. “Ἄς πᾶν νὰ σὰς καταγγέλουν «ἐγγράφως καὶ ἐνυπογράφως» ὅσοι σὰς μισοῦνε. Τὴν ψυχὴ τους δείχνουν. Καὶ δείχνουνε—τὸ πὸ θλιβερὸ εἶναι τοῦτο— πὼς Ρῶμοι δὲν εἶναι, δὲν εἶναι λεβεντόπουλα. Ἐσεῖς τὰ παιδάκια τὰ συλλογιέστε. Μὲ πόνον νὰ παρακολουθᾶτε ἢ καρδιά σας τὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ βλέπετε σὴν ἔρχονται γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ταχτοῦνε στὴν πρώτη τάξη ἐλίδροσα, ἀγράφτα, γελαστά, μὲ μάτια πού δείχνουν ψυχὴ ἀχόρταχη νὰ βλέπει καὶ νὰκούη τὴ γλῶσσα πού τὴν κυβερνᾶνε κανόνες πῶναι νὰπορέση κανεῖς. Τὴ γλῶσσα τῶν νηπίων αὐτῶν δὲν τοὺς τὴ διδάξει δάσκαλος. Καὶ ὅμως εἶναι τέλεια μὲ ὄλο τὸ φτωχό τῆς λεξιλόγιου. “Ὁ βάρβαρο σκολειὸ καὶ βανταλικὴ ἐκπαίδεψη! Καὶ τί καταντοῦνε σὰ φτάσουνε στὴν ἔβδομη τάξη : Χλωμά, μαραμένα, ἀπ’ ἄλλα λείπει ὀλότελα τὸ χαμόγελο καὶ ἄλλα μὲ βλακώδικο γέλωτα καὶ ἄχαρη καὶ ἀνούσιο προικισμένα. Αὐτὴ ἴναι ἡ κατάντια τῶν δύστυχων Ἑλληνόπουλων πού τὰναθρέφει ἢ βλακεία, ἢ τύφλωση, ἢ ἐγωϊσμός, τὸ σφύρον, ἢ καθαρεύουσα. Καὶ τὸ παιδί μεγαλώνει, γίνεται νέος καὶ νὰ ἢ ζωγραφιά του

«Νιὸς θᾶναι μὰ θᾶστρολογοῦν τὰ λιγοστὰ μαλλιά του
μὲ τὴ θεωρίᾳ του σὰ φίλουί, μὲ ζεῖλια πανιασμένα
μ’ ἄλαμπι μάτια καὶ θολὰ, ματόφυλλα πεσμένα
«θὰ σοῦ μιὰ ἀναισθάνοντας σάπιυ πνοὴ θανάτου.»

Εἶναι ὁ νέος τῶν μεγαλοπιδεῶν μας πού πρὶν τὸν ἐκφυλίστουνε τὰ ψεύτικα συνήθη καὶ τὰ ξένα, τὸν προδιάθεσε γι’ αὐτὸ ἢ ἐκπαίδεψη ἢ καθαρευουσιάνικη, ἀπομακραινόντάς τον ἀπὸ τὴ ἔθνικὴ λεβεντικὴ ψυχὴ. Ὁ μεγάλος μας ὁ Πάλλης τὴν ἔχει κάνει τὴ θαυμαστὴ αὐτὴ ζωγραφιά. Δασκᾶλοι, μὴν ἀφίνετε τὸν Πάλλη ἀπὸ κοντὰ σας. Εἶναι ὁ καλύτερος συνεργάτης στὸ ἔργο σας. Τὰ παιδιάτικα τρα-

γούδια του γιὰ τὰ Ἑλληνόπουλα εἶναι τὸ καλῆτερο ἀντιφάρμακο στὸ φάρμακὸ τῆς καθαρεύουσας. Μοναδικὸς γιὰ νὰ μιλάει στὰ παιδιὰ μὲ γλῶσσα πού χρειάζεται νὰ μιληθοῦνε. Ἔτσι θὰ σώσετε κάπως τὴν ἀτυχεὴ ρωμαϊκὴ ψυχὴ. Δροσιὰ θὰ σταλάξετε στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν καὶ θάρρηση νὰ τὴν ξεράνη ἢ καθαρεύουσα. Τὴν ὥρα πού μὲ στάση λεβεντικὴ, μὲ σπιθόβολη ματιὰ μᾶς ἀπαγγείλανε κάπου γιὰ πρώτη φορὰ ὄλα τὰ παιδάκια τὰ «Τέσσερα ἀδέρφια», τὸ «Μύλο», τὸ «Γατάκι» καὶ τὰ τένοια τραγούδια τοῦ Πάλλη, ἢ ψυχὴ μας πετοῦσε στὰ οὐράνια. “Ὁλα τὰ παιδάκια, γιατί ὄλα τὰ ἐνοιωσαν, καὶ ἀφομοιωθήκανε μὲ τὴν ψυχὴ τους τὰ τραγούδια βγαλμένα καθὼς εἶναι ἀπὸ ρωμαϊκὴ ψυχὴ. Ἐνῶ γιὰ τὸν καθαρευουσιάνο τὸ δάσκαλο ἕνα δὴ μὴ μόνον σὲ μιὰ τάξη ἀλάκαιρη εἶν’ ἔξυπνα καὶ σ’ αὐτῶν ἀπάνω τὸ μυαλὸ ὀργιάζει γιὰ τὴ ρεκλάμα του καταδικάζοντάς ὄλα τὰ ἄλλα ἀνίκανα γιὰ μάθηση! “Ἄν θέλουνε λοιπὸν καταγγελία, καταγγέλνουμε τοὺς ἴδιους ὡς ἔθνικὸς ὀλετήρας. Ἐσεῖς οἱ νέοι δασκᾶλοι τὴν εὐχαρίστηση πού αἰσθάνεστε διδάσκοντας, ὅ,τι πιάνει τόπο μὴν τὴν ἀφίνετε καὶ μὴ σὰς νοιάζει καθόλου. Οἱ ἔχτροί μας ὅσο θέλουν ἄς κλωτσῶν τὸ βράχο τὸν ἀσάλευτο. «Σκληρόν αὐτοῖς πρὸς κέντρα λακτίζειν».

Πόλη 5 τοῦ Μάη 1911

ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

ΣΤΟ ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΤΣΙΡΟ τῆς «ΕΣΤΙΑΣ»

Τσίρο, μωρε, οἱ συχωριανοί
στον τύπο σου σε κραῖζουν,
πὼς Κύρος μοῦγινες φραγκάτικα ;
“Ὅλοι κ’ οἱ τσίροι κ’ οἱ κολιοί
καὶ τὰ σκουρμπια σου μιάζου
σαν εἶναι ὀχτω μερῶν μπαγιάτικα.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Χ. ΜΠΟΥΤΟΥΡΑ Φωνητικὰ καὶ ὀρογραφικὰ τῆς Νεοελληνικῆς. ὀρ. 2.

Ὁ συγγραφέας ζητάει νὰποδείξη τὸν ἴσα μὲ τῶρα ἀπαρτήρητο νόμο γιὰ τὴν ἐξασθένηση τοῦ ου σὲ ἢ πρὸ τοῦ φῶγι: τὸ ου στὰ βόρεια Νεοελληνικὰ ἰδιώματα. Τὴν πραγματεία τὴ διαρεῖ σὲ τρία κεφάλαια. Στὸ πρῶτο εἶναι ἢ γενικὴ θεωρία. Στὸ δεύτερο τὰ παραδείγματα πού ὀποστηρίζει τὸ φαινόμενον. Καὶ στὸ τρίτο ἐξηγεῖ μὲ τὸ νόμο αὐτὸ μερικῆς σκοτεινῆς λέξες π. χ. τὸ ἔτσι, τὸ ἄρθρον ἰ, τὸ σῖντα κλπ. Τὴν πραγματεία αὐτὴ τὴ συσταίνουμε σὲ κείνους πού καταγίνονται μὲ τέτοια ζητήματα.

Ε.

Ο «ΝΟΥΜΑΣ»,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗ, άρ. 11, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και για την Κρήτη δρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12 'ο.—Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες συντρομές (β δρ. την τριμηνία.—Κανένας δε γράφεται συντρομητής α δε στέλνει μπροστά τη συντρομή του.

20 λεπτά το φύλλο, 20.—Τα παρασπμένα φύλλα που λιοδνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

Βρίσκεται στην Αθήνα σ' όλα τὰ κιάκια, και στις έλαρχίες στα Πραχτορεία τών Έφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΝΟΥΜΑΣ ΚΑΙ ΘΕΟΤΟΚΗΣ—ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΑΙ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ—ΜΕΧΡΙ ΠΕΛΙΔΩΝ...—ΣΟΒΑΡΗ ΑΛΛΑΓΗ—ΣΕ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ...

«**ΤΟ ΕΡΓΟΝ** τής Κυβερνήσεως δύναιτο να δημοσιευθῆ ἑμμέτρως εἰς τὸν «**Νουμᾶν**» ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ὄργανον τῶν φιλολογικῶν αὐτῆς πεποιθήσεων».

Ἔτσι, λέγε, εἶπε ὁ κ. Θεοτόκης στὴν Κέρκυρα «εἰς τὰς μακρὰς ἀνακοινώσεις του πρὸς τὸν κ. Καντατζόγλου» κ' ἔτσι τελεγραφήθηκε στὴν «Ἐσπερινή» τῆς Ἀθήνας, στὴν «Πρωία» τῆς Λάρισσας και σὲ μερικὲς ἄλλες φημερίδες.

Μεγάλη τιμὴ τοῦ «**Νουμᾶ**» νὰ τὸν ξέρει και νὰ τὸν ἀναφέρει ὁ κ. Θεοτόκης πού, καθὼς τὸ δήλωσε τόσες φορές, καμιά ρωμαϊκὴ φημερίδα δὲν καταδέχεται ποτὲ νὰ πιᾶσει στὰ χέρια του. Φοβούμεστε ὅμως πὼς και τὸ «**Νουμᾶ**» ἀκουστὰ μοναχὰ θὰ τὸν ἔχει, γιατί ἂν τὸν ἤξερε θᾶξερε πὼς δὲ δημοσιεύει ποτὲ ἑ μ μ ε τ ρ ω σ τὰ π ο λ ι τ ι κ ᾶ ἔ ρ γ α μὰ στὸ πεζὸ, ὅπως τόκαμε δὰ τόσες και τόσες φορές, κρίνοντας τὴ δικὴ του πολιτικῆ-δράση, τὴν καμαρωμένη.

Ἔχει τόσες και τόσες σατυρικὲς καθεμερινὲς ἐφημερίδες ἢ Ἀθήνα (λ. χ. τὸ «Χρόνος», τῆς «Ἀθήνας» κτλ.) ὥστε μποροῦσε νὰ διαλέξει καμιάν ἄλλη ὁ κ. Θεοτόκης και νὰ φέρει ἡσυχο τὸ «**Νουμᾶ**».

ΑΝ εἴξερε τὸ «**Νουμᾶ**» ὁ κ. Θεοτόκης, θᾶξερε και τοῦτο. Πὼς ὁ «**Νουμᾶς**» δὲν εἶναι «ὄργανον τῶν φιλολογικῶν πεποιθήσεων τοῦ κ. Βενιζέλου», μὰ τὸ ἐναντίο, διαφωνεῖ μ' αὐτόνε ριζικώτατα στὰ τέττα ζητήματα.

Καὶ ἢ ἀπόδειξη. Ἡ «Ἀκρόπολις» τῆς Τετράδης μᾶς πληροφορεῖ πὼς μιλώντας ὁ κ. Βενιζέλος τὴν Τρίτη βράδι στὸ Δημ. Θέατρο μὲ διάφορους φίλους του εἶπε και τὰκόλουθα γιὰ τὸν Παλαμᾶ.

— Εἶναι ἀκόμη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ψυχαρισμοῦ ἄλλὰ θάπαλλαγῆ και θὰ μείνῃ ἀστὴρ ἀτόφωτος.

Τέττα «πεποιθήση» δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἔχει ποτὲ ὁ

«**Νουμᾶς**», γιατί σέβεται τὸν Παλαμᾶ και τὸν ἑαυτό του κ' ἔτσι δὲν μπορεῖ νᾶναι και «ὄργανον τῶν φιλολογικῶν πεποιθήσεων» τοῦ κ. Βενιζέλου. μὴ σεκλητίζεται λοιπὸν ὁ Κορφιᾶτης πολιτικός.

ΒΟΥΛΕΥΤΑΔΕΣ μιλήσανε μ' ἐνθουσιασμὸ μέσα στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ κοινοικὸ συγγραφεᾶ Περεσιᾶδη. Ὑπουργοὶ μὲ συγκίνηση και μὲ θαυμασμὸ ἀναφέρανε τὴ φιλολογικὴ του (και κάπως βιομηχανικὴ του) ἐργασία, και εἶπανε και εἶπανε...

Δὲν πρόκειται γιὰ τὸν ἄθροπο. πρόκειται γιὰ τὸ συγγραφεᾶ. Κι ὅτα βλέπει κι ἀκούει κανεὶς μέσα στὴ Βουλὴ νὰ βρίζεται ἕνας Παλαμᾶς και νὰποθεῖονεται ὁ Περεσιᾶδης, μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ πει στοὺς βουλευτάδες μας και στοὺς Ὑπουργοὺς μας τὸ ἀθάνατο τοῦ Ἀπελλῆ:

— Μέχρι πεδύλων, ὦ βέλτιστοι! ἀφοῦ ὄλοι τοὺς πέτρα πέρα μόνο τὰ παπούτσια τῆς φιλολογίας εἶναι ἱκανοὶ νὰ δοῦνε και νὰ θαμάσουνε.

ΨΗΦΙΣΤΗΚΕ λοιπὸν «ἐν συνόλῳ» τὸ Σύνταγμα και μὲ γιὰ μας κι αὐτό.

Μερικοὶ ἀγαθοὶ πού ἐλπίζανε και καρτεροῦσανε πὼς στὴν «ἐν συνόλῳ ψήφισιν του» θὰ βγεί ἀπὸ τὴ μέση τὸ ἠλίθιο κι ἀνελεύτερο ἄρθρο γιὰ τὴ γλώσσα, δὲ γελαστήκανε. γιατί ἔγινε κάποια **σοβαρὴ** ἀλλαγὴ του. Δηλ. ἀπὸ 10 και 20 πού εἶτανε, ἔγινε 107 κι ἀνεξάρτητο ἄρθρο. Πού σημαίνει πὼς τέττα ντροπὴ ἔλαχε πᾶ νὰ φριγουράρει στὴν ἀρχὴ ἀρχὴ, σὴν κορώνια στὸ Σύνταγμα μᾶς.

ΝΑ, και ἢ μεγάλη ἐλπίδα. Τὸ καινούριο Σύνταγμα ὀρίζει πὼς σὲ δέκα χρόνια μπορεῖ νὰναθεωρηθεῖ. Μέσα λοιπὸ σὲ δέκα χρόνια, δὲ γίνεται, κάπως θὰ ξαστερώσουνε τὰ μυαλά, οἱ Μιστριώτηδες κ' οἱ Πατσουράκηδες θὰ λιγοστέψουνε, ἢ Κοινὴ γνώμη θάναι πὺ φωτισμένη και λιγώτερο ἀποκολοκωθωμένη ἀπὸ σήμερα, κ' ἔτσι μὲ μιὰ καινούρια κι **ἀληθινὴ** ἐπανάσταση και μὲ μιὰ καινούρια κι **ἀληθινὰ** ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ μπορεῖ νὰ μπεί στὸ **ἀληθινὰ** καινούριο Σύνταγμα τὸ ἄρθρο «Ἐπίσημη γλώσσα εἶναι ἢ ζωντανὴ γλώσσα πού μιλιέται ἀπ' ὄλους τοὺς Ἕλληνες».

Ἐμεῖς τὸ εὐχόμεστε ὀλόψυχα νὰ ζήσει ὁ κ. Βενιζέλος ἴσαμε τότε και νὰ χαλάσει ὁ ἴδιος ὅτι σήμερα κατωσκεῦασε.

Ὁ τρώσας και ἰάσεται.

Η ΣΑΚΟΥΝΤΑΛΑ ΤΟΥ ΚΑΛΙΔΑΝΑ

μεταφρασμένη ἀπὸ τὸ Σατοκριτικὸ και Πρακρικτικὸ κείμενο ἀπὸ τὸν

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

στὰ γραφεῖα τοῦ «**Νουμᾶ**»

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

Ο ΨΥΧΑΡΗΣ

ΚΑΙ ΤΑ "ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ,"^{*)}

Σε λογής μυθιστορήματα μπορεί ν' απαντήσουμε πλάσματα γυναικίτικα πού νά μᾶς παροστάνουν τὸ ἰδανικὸ τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς καλοσύνης. Μὰ τίς γυναῖκες πού ὁ Ψυχάρης μᾶς γνωρίζει, γιὰ βέβαιον πὼς δὲ θά βροῦμε πουθενά. Τὸ σμιλᾶρι πού τῆς σκαλίζει δὲν εἶναι μονάχα τῆς τέχνης μὰ καὶ τῆς ψυχῆς. Ἡ ὁμορφιά τους ἰδεατή, κοντυλένια, αἰθερόπλαστη, μὰ τὸ μέτωπό τους τὸ πλατὶ καὶ τὸ γαληνὸ σὰν τὴν ἀπλωσιὰ λίμνης ὀνειροσυσμένης, γράφει πάντα μεγαλεῖο καὶ θυσία. Ἡ Μυριάννα, ἡ Μυριέλλα, ἡ Μυρροῦλα, ἡ Μοιρίτα βροσκοῦνε τίς ἀδερφές τους μέσα στὰ «Δυὸ ἀδέρφια». Ξαναζούνε, ξανασαλεύουνε πάντα ἴδιες μὰ καὶ πάντα καινούριες καὶ ἀλλιώτικες, πού ἀγγίζουνε βαθιὰ τὴν καρδιά μας, ἔλες λουλούδια πού σκύδουνε νὰ μᾶς καλημερίσουν.

Ἀπὸ τίς πρώτες ἀγάπες τοῦ Ἀστρά ἡ Σίλβια. «Ἡ Σίλβια θεόμορφη, Μάτια βελουδένια πού σπιθολοοῦσανε κιάλας. Μιὰ ἔκφραση μέσα τους ἤσυχη, γλυκειά, σὰν ἐρωτευμένη. Μύτη ψιλή, περήφανη, μεγάλη καὶ ἴσια. Χρυσόφωγγε στὴν κόμη τῆς τὸ χρῶμα τὸ βενετσιάνικο, τὸ περίφημο, πού τόκαμε ὁ Τιτζιάνος ἀθάνατο καὶ πού ἀθάνατο ἔκαμε τὸν Τιτζιάνο. Ἀνάστημα θεῶς. Χυμένο κορμί, πὺς λιγνύτικο παρὰ παχουλὸ, μὰ μὲ κάτι ἑλοστρογγύλα ὄρθια στηθάκια, πού ἡ χαριτωμένη πυργωτὴ τους φόρμα ἔδινε στὸ βᾶδισμά τῆς ἀέρα βασιλικό». Μὰ ἡ Φροσσόλα ἐκεῖνη, πού ὁ ἀέρας τῆς φυσᾷ σὺς περσότερες σελίδες τοῦ ρομάντζου, ἓνα πλάσμα ταπεινὸ πού ἡ ἀγάπη τοῦ Ἀστρά περήφανη ἔκαμε τὴ συνειδηση καὶ τὴν ὑπαρξὴ τῆς μᾶς ζουγραφίζεται ἀτόφια καὶ ἀκέρια σὰν ἀνάγλυφο σὲ δέκα γραμμές. «Τὸ στάσιμό τῆς τὸρθὸ καὶ ἀλύγιστο, ἡ μέση τῆς ἡ περήφανη καὶ σὰν καμαρωμένη, ὁ μποδιστος τῆς πού ἀκουμποῦσε γερὰ στ' ἀκρομέρια τῆς καὶ στοὺς γοφούς, ἡ ράχη τῆς ἡ ριχιμένη μὴ σταλόλα πρὸς τὰ πίσω, ἡ βραδισιὰ τῆς, ἡ θωριά τῆς, τὸ πετοὶ τῆς τὸ ἴδιο, τὸ ἄσπρο τὸ τρυφερὸ καὶ πού ὠστόσο ἔμοιαζε πηχτὸ πηχτὸ, μεστὸ καὶ ἀτόφιο, τὰ δάχτυλά τῆς τὰ φιλά καὶ ἀσταλένια σου δείχνανε μιὰ θέληση, μιὰ δύναμη, μιὰ ἐνέργεια πού τὸ ταίρι τους σπάνια τὰνταμώνεις». Καὶ τόντις ὁ χαρακτήρας τῆς Φροσσόλας τέτοιος μᾶς δείχνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς

τὸ τέλος, ἓνας χαρακτήρας πού ὅσο καὶ ἂν τὸν παροστρατίζουνε τὰ σαράκια τῆς ζούλιας καὶ οἱ ἔχεντρες τῆς ἀφιβολίας, στέκεται πάντα τοῦ ἴσιος σὺς κύριες γραμμές του, ξεχωριστὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, λουσιμένος ἀπὸ τοὺς ἥλιους τῆς ἀφροσύνης, τῆς λατρείας καὶ τῆς ἀπέραντης ὑπομονῆς.

Τὸ πορτραῖτο τῆς Κατίνας, πού ἡ ἀγάπη τῆς ἀστροπελέκι στάθηκε γιὰ τὸν Ἀστρά, κλείνει καὶ αὐτὸ τὰ στοιχεῖα ὅλα πού παραπάνου ἀναφέραμε. «Τὸ πρόσωπό τῆς τὸ σοβαρὸ καὶ τώραῖο, τὰ μαλλιά τῆς τὰ μάβρα πού τῆς πιάνανε τὸ μέτωπό τῆς ἀπὸ κάθε μεριά, κ' ἔμοιαζε σὰ ζουγραφισμένη σὲ καρνίζα, τὰ φιλούτσικα ροδόχλωμα χεῖλια, τὰ βελουδένια βαριά ματόκλαδά τῆς πού σκεπάζανε, πού φυλάγανε πού κρύβανε λὲς ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ κόσμου τὰ μάτια τῆς τὰ συλλογισμένα, ὅλα τῆς σου φανερώνανε τῆς κόρης τὴν ἀθωοσύνη, τὴ σεμνότητά καὶ ἂν μπορῶ νὰ πῶ, τὴν ἀπομονωσιά, ἐπειδὴ φαινότανε σὰν ἀποτραδηγμένη μέσα στὸν ἑαυτὸ τῆς, στάγνῶριστα γιὰ τοὺς ἄλλους βασιλεῖα τῆς ψυχῆς τῆς». Μὲ τέτοια περιγραφή δὲ μᾶς φανερώνεται μονάχα τοῦ τεχνίτη τὸ δυνατὸ κοντύλι, τοῦ συγγραφέα τὸ μοναδικὸ μεταχείρισμα τῆς γλώσσας πού ἡ ἀρμονία τῆς, ἡ ὁμορφιά τῆς καὶ τὸ πλοῦτος τῆς, μᾶς ὑποδύλλουνε τὴν ἀρμονία στὰ χαρακτηριστικά, τὴν ὁμορφιά στὴν ψυχὴ καὶ τὸ πλοῦτος στὴν ἀγάπη τῆς κόρης, μὰ πὺς πολὺ ἀκόμα μᾶς δείχνεται ἡ λεπτούτσικη αἴσθηση πού γιὰ τ' ἀθρώπινο πρόσωπο, γιὰ τ' ἀθρώπινο κορμὶ πνέει ἀπὸ τίς σελίδες τοῦ βιβλίου. Γνωρίζοντας τὴ γυναῖκα, γνωρίζουμε τὸν ἑαυτὸ μας, βροσκοῦμαστε μπροστὰ στὸ μυστήριον τοῦ κόσμου πού ἀγάπη τὸ λένε, μὰ πού δὲν μπορεῖ ἴσα μὲ σήμερα νὰ ξεχωριστῇ ἀλάκαιρο καὶ νὰ δειχτῇ στὸ φῶς πέρα καὶ πέρα. «Ἡ ζαθὴ κ' ἡσυχη Γερμανίδα πού ἀγάπησε ὁ Ἀστράς εἶχε καρδιά μάλαιμα. Ἐλζα λεγότανε. Τὸ μαλακὸ καὶ τρυφερὸ κορμὶ τῆς, πού ἔλιωνε στὰ φιλιὰ του, δὲν εἶτανε καμωμένο γιὰ τὴν πάλη τοῦ βίου. Ἡ Ἐλζα γεννήθηκε στὸν κόσμον γιὰ νὰ χαδέβεται μὲ τὰ ὄνειρά τῆς, νὰ γλυκαίνεται ἀμίλητα, ὀλόκαρδα, ὀλόσαρκα, στοῦ ἀγαπημένου τῆς τὴν ἀγκαλιά. Ὡστόσο, σὰν τὴν παραίτησε ὁ Ἀστράς, σὰν ἔφυγε ἀπὸ τὴν πολιτοῦλα τοῦ Ρήνου, ὅπου κάθε μέρα, στὰ περίχωρα, στὰ βουνά, στὸν ποταμὸ, σεργιανίζανε τὴν ἀγάπη τους, ἄξαρνα ἡ Ἐλζα σηκώθηκε στὸ ποδάρι, ἄφησε τὴ φαμελιά τῆς γιὰτὶ ἔμαθε πὼς ὁ Ἀστράς εἶτανε τότες στὴ Γαλλία καὶ ἀκουσε πὼς ἀρρώστησε. Δυὸ χρόνια εἶχανε περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἀποχαιρετηθήκανε γιὰ πάντα. Ἐτρεξε ὅμως μὲ τὴν ἰδέα πὼς τώρα πού κόιτεται, θά τὴν ξαναπάρῃ, νὰ τὸν ναιάζεται, ὅσο δὲν μπορεῖ. Καθότανε ὁ Ἀστράς σὲ μιὰ

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐπὶ παρασμένο φύλλο.

έξοχη κοντά στο Παρίσι. Πήγε η Έλζα. Κρόφτη κε σ' ένα στενό. Πρόσμενε. Βγήκε ο Άστράς περίπατο. Η Έλζα τον είδε. Είτανε καλά. Γύρισε πίσω στην πατρίδα της, χωρίς να του κουνει διάσημη. Άλάκλαιρη ζουγραφιά της Γερμανικής φυλής, που ή πομονή της, το θάρρος της, ή θυσία της, όλα όλα έρχονται πρώτα και πάντα σαν καθήκοντα. Όμως περισσότερο μάς κεντά ή ψυχολογία της θυσίας της γυναίκας, ακόμα κάθε θυσίας το μεγαλειο, που πνέει απ' όλο το ρομάντζο και που δείχεται σά μιλά από τις κεντρικές του γραμμές.

Η στερνή αγάπη του Άστρά που στάθηκε ή καταστροφή του, είτανε και ή πιο περίεργη. Πεννηντάρης αυτός, δεκοχτό χρονώ κοπέλλα ή Άφροδίτη. Δέν την περιγράφει ο συγγραφέας σαν τις άλλες. Μένει μακριά μας σαν απλησίαστη θεά της αγάπης. Κι όμως από τις λίγες γραμμές που της χαρίζει αναβρύνει πλείρια ή ζουγραφιά της. «Όλα τά ιδανικά τά γυναικίσια τά έδλεπε τώρα, τά έννοιωθε ο Άστράς αληθεμένα στο κορίτσι που τον αγάπησε, καρδιά τρυφερή κι αχόρταστη στον έρωτα, διάνοια γενναία και ήψηλή, ποίηση άδολη και φλογισμένη, έμορφή που ταίρι δέν είχε, όλα όλα ζωντανεμένα στο κορμί της το μαγεφτικό, που έλιωνες, μόνο το χέρι της ναγγίξής». Τι άλλο θα χρειαζόταν ένας καλλιτέχνης για να τη χαράξει στο μάγμαρο την Άφροδίτη; Κι όμως για την Άφροδίτη, έπρεπε να πεθάνη κι ο Άστράς, αυτός που λατρεία της έγραψε όλη του ή ζωή.

Το πρόσωπο του Άστρά, αντίθετα με τις γυναίκες, ο συγγραφέας δέ μάς το παρουσιάζει πουθενά περιγραμμένο, ξεδιαλυμένο, με τά καθέκαστα και τά παραμικρά του. Μάς άφίνει να μαντέψουμε μεϊς το γητευτή και τον αγαπησιάρη, και κάπου κάπου με λίγα λόγια μάς άφίνει να δούμε τις χάρες του τις άμολόγητες, τη μορφή του που μάγευε και τραδούσε. «Έμένα τόντις μου φάνηκε πάντα σαν ήλιολοσιμένο εκείνο το παιδί. Άπάνω του περέχυνε ο ήλιος μας ο μοναδικός, που τότε σέ καίει, τότε σέ χαδέθει, το φως του το μαγεμένο. Άχ! το κατάλαβα και κατόπι, πώς του γέμισε ο ήλιος μας τά στήθια με τη φλόγα του την τρομερή, την άδάμαστη» μάς λέει αρχή αρχή ο ίδιος ο συγγραφέας και κατόπι σαν προχωρούμε κάμποσο στη δήγητη. «Είτανε τώρα ο Άστράς σαράντα έφτά χρονώ άντρας κ' έμοιαζε σαράντα, σ' όλη την άκμή του, μάθρα τά μαλλιά του, το μουστάκι του μάθρο, άσπρονδερή ούτε μιλά τρίχα». Έπιπο' άλλο, παρά μονάχα που ο συγγραφέας σά σιμώνουμε στο τέλος εκεί που μάς ψυχολογεί τά ιστορικά της ζωής του και της ψυχής του μάς λέει: «Βέβαιο είναι πώς

ποτέ της μιλά γυναίκα, όταν την αγάπησε κ' έπειτα την ξαγάπησε, δέ θήμωσε, τί λέω; δέν παραπονήθηκε μαζί του. Είχε φαίνεται τον τρόπο, κι ο τρόπος ίσως είτανε ίδια ή αγάπη του, που την έδινε πάντα με την καρδιά του. Χάρηκες την αγάπη του, χάρηκες την καρδιά του, τί άλλο γύρεδες; Τις γυναίκες, στο τις αγαπούσε, τις απορροφούσε: όλες λέγανε πώς μ' άρτόνε γνωρίσανε τον παράδεισο, γνωρίσανε την αγάπη, που άλλη δέ βρίσκεται σαν τη δική του. Δέν τον καταράστηκε καμιά. Πώς να τον καταραστή, αφού μόνο καλό τις έκανε; Και στο μισομύ άκίμη, και την ώρα του χωρισμού, είχε γλυκά λόγια να τις πη, γλυκά χάδια να τις φιλέψη».

Έτσι βλέπουμε μέσα στα «Δυο άδέρφια» τον άντρα και τη γυναίκα δηλαδή τον άθροπο τον αιώνιο να παλεύη ανάμεσα στη ζωή τραδώντας το δρόμο του προορισμού του, πάντα με τά πρωτόγονα, πρωτόψυχα και πρωτόσκαχα ψυχόδρομητα του λογικού ζώου, που δέ σήνεται ποτέ τους ή αλήθεια και ή φυσικότητα που τά κυβερνά, όσο κι αν ο άθροπος περάση τά στάδια του πολιτισμού κι όσο κι αν μπερδευτή σε ιδέες και θεωρίες που τίποτ' άλλο δέν είναι μόνο παραστρατίσματα από τον ίσιο, τον αιώνιο, τον άγρίστο δρόμο της μάνας Φύσης.

*

Όλο το ρομάντζο είναι γραμμένο σαν είδος απομνημονέματα του Άστέρη. Δηγγάτα: ο Άστέρης τη ζωή του παράλληλα με τη ζωή του άδερφού του. Μάς ζουγραφίζει τά ψυχολογικά της αγάπης του με το Ιδανικό του, που του κυριέψε όλη την ύπαρξη. Η Μυρτούλα, ή γυναίκα του Άστρά ξαναζωντανεύει στη φαντασία του και γίνεται ή Μυρτούλα ή Μούσα, που σά φάντασμα στο Νησί της Άγιας Μαύρας του δείχνει το δρόμο, του έμπνέει την πίστη για ν' ανοίξει τά μάτια σ' ένα λαό που δέν τον άγγιξε το πνεύμα το μαγεφτικό και για τουτο ξένος είναι από ανεξαρτησία και πολιτισμό. Η κόρη της Άγιας Μαύρας που κοίτουσαν στο μαρμαρένιο μνήμα της Μαδουρής παίρνει από το κοντόλι του ποιητή τώ «Δυο άδερφών» τέτοιον άέρα. τέτοια φλόγα, τέτοιαν αγάπη, τέτοιο αίστημα που ο αναγνώστης κάτου από τις γραμμές μαντεύει κάποιιο σπαρχακικό δέσιμο με τ' άθάνατα μέρη του νου και της καρδιάς του συγγραφέα.

Ο χαρακτήρας του Άστέρη βγαίνει από τη δήγηση άτόφιος και τέλει έσορροπημένος. Ναιώνοντας τά ψυχολογικά του Άστρά, έτοιμοι μέσα μας να δεχτούμε και να ξηγήσουμε και τά ψυχολογικά του άδερφού του. Ο ένας φωτίζει τον άλλο και τονέ συμπληρώνει, Έτσι δεμένοι και οι δυο

μᾶς ξεσκοπεύουνε μιὰ καὶ μονάχη ψυχὴ μεγάλη σὰν τὴν ψυχὴ τῆς Ρωμισσῶννης Ἰδίας, ποὺ ὅλη φλογίζεται ἀπὸ πίστη, ἀγάπη, ἐλπίδα, καρτερωσῶννη, θυσία καὶ τιμὴ. Καὶ ἡ τέτοια ψυχὴ δὲ φυτρώνει μονάχα μὲς στὰ κορμιά τῶ δυὸ ἀδερφῶν, μὰ τὰν-θια τῆς ἀναδίνει καὶ στ' ἄλλα πρόσωπα τοῦ ρομάντζου ποὺ τὸ καθένα ὅσο ζωντανὸ κι ἀπλό καὶ φυσικὸ μᾶς φαντάζει ἀπὸ τὴ μιὰ, τόσο ἀπὸ τὴν ἄλλη μπορεῖ νὰ κλεινῆ, στίς γραμμὲς του τίς γενικὲς κ' ἓνα ξεχωριστὸ σύμβολο, ζωῆς σημάδι, μυστήριον μακρινὸ πόθου καὶ ἰδέας. Ἡ Φροσοῦλα τοῦ Ἀστρά, κι ὁ Κωστόπουλος τοῦ Ἀστέρη, ὅσο κι ἂν ἡ θέση τους διαφορῆται μέσα στὴ δράση, τάχα δὲ λογαριάζονται σὰ νὰ σκορποῦνε τὸ ἴδιο φῶς, τὴν ἴδια γλῶσσα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας, τὸ ἴδιο μεγαλεῖο τῆς ἀθρόπινης ψυχῆς; Τάχα τὰ δυὸ ἀδέρφια ποὺ τόσο μοιάζουνε καὶ τόσο ξεχωρίζουνε δὲν μπορεῖ νὰ βρίσκονται ὅζω ἀπὸ τὸν Ἀστρά καὶ τὸν Ἀστέρη, στὴ Γυναίκα καὶ στὴ Μοῦσα;

Ἡ ξεχωριστὴ δύναμη τοῦ Ψυχάρη εἶναι ἡ δρμὴ τῆς ποίησης ποὺ τὸν κεντρώνει. Τὸ παρατηρεῖ αὐτὸ κανεὶς ὄχι μονάχα στὰ ἔργα τῆς φαντασίας, μὰ καὶ στοὺς τόμους τοῦ τοῦ ἐπιστημονικοῦ. Ἐνας ξερὸς γλωσσολόγος ποτὲς δὲ θὰ μπορούσε νὰ φλογίσῃ τὸ ζήτημα μὲ τῆς καρδιάς του τὴ θέρημ ἂν ὁ νοῦς του ποίηση δὲν ἔγραφε. Τὰ «Δυὸ ἀδέρφια» ἔχουνε κομμάτια πλούσιου λυρισμοῦ ποὺ θυμίζουνε τὸν ἀξέχαστο λυρισμὸ τῆς «Ἀγάπης», τοῦ «Ταξιδίου». (Ὁμῶς ἐδῶ παρουσιάζεται πῶς σφιχτοδεμένος, πῶς οὐσιαστικὸς, ὀρητικὸς περισσότερο καὶ μεγαλονόητος. Οἱ γραφῆς τοῦ Ἀστρά στὴν πεθαμένη του Μυροῦλα τί μοιρολόγι καὶ ὕμνος! Οἱ λογισμοὶ τῆς Φροσοῦλας στὰ νυχτερινὰ τῆς καρτέρια κάτου στὴ σκάλα, ἐνῶ στράφτανε ἀπάνου τὰ παράθυρα τοῦ Ἀστρά κ' ἡ καρδιά του ἄστραφτε σὲ ξένη ἀγκαλιά, τί προσευχὴ καὶ τί τραγούδι τῆς ἀγάπης! Ποιήματα καὶ τὰ δυὸ γιομάτα ἀπὸ ζέφυρους καινούριους, ἀπὸ αἶρες χαδευτικὲς. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα ἡ ποίηση τοῦ Ψυχάρη στὰ νοήματα καὶ στὰ αἰσθήματα, εἶναι καὶ στὴ γλῶσσα. Ἐχει βέβαια καὶ ἡ γλῶσσα τὴν ποίησίν της, ἔχει τὸ λυρισμὸ τῆς κι αὐτὴ. Τὸ ἴδιο πράγμα ἀλλοιωτικὰ θὰ στὸ πῆ, κείνος ποὺ νοιώθει τὴν ποίηση τῆς ἔκφρασης καὶ τῆς λέξης. (Ὅπως στὸ νόημα καὶ στὴν ἰδέα δημιουργοῦ τῆς ἀρμονίας; ὁ ποιητὴς, ἔτσι καὶ στὸ χῦσιμο καὶ στὸ πλάσιμο τῆς φράσης. Ἀρμονία κ' ὁμορφιὰ τὰ ποιητικὰ στοιχεῖα τ' ἀξεχώριστα σὲ νοῦ καὶ σὲ μορφὴ, σὲ ψυχὴ καὶ σὰρκα. Στὰ «Δυὸ ἀδέρφια» τὸ βλέπουμε παντοῦ. Ὁ συγγραφέας ἔχει σμιλάρια γιὰ τὴ φράση, ἔχει πινέλο καὶ χρῶμα γιὰ τὴ λέξη. Σὲ τόπο σὰν τὸ δικὸ μας ποὺ ἡ μέσα ἐπι-

πολαιότητα, ξεχειλίζει καὶ στὸ Λόγο καὶ στὸ κείμενο, τέτοια χαρίσματα θαμπώνουνε τόσο πολὺ, ποὺ παράξενο δὲν εἶναι τὰ μάτια νὰ μὴ βλέπουνε διόλου ἀπὸ τὸ μέγα κι ἀκράτητο φῶς. Τὸ αἴστημα τῆς καλλιστησίας διαστράφηκε ἀπὸ τὴ μακρόχρονη συνήθεια μιᾶς ἀσκημόθωρης γλώσσας, κ' ἐπλάσε μιὰ τέτοια συνείδηση γενικὴ ποὺ τυλίγει ἀκόμα καὶ τοὺς ἀθρώπους ποὺ πασιζοῦνε νὰ λευτερωθοῦνε. Θέλουμε μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησιμονήσουν.

Τὰ «Δυὸ ἀδέρφια» εἶναι ἀλάκαιρος ἓνας κόσμος, μιὰ σφαῖρα γις Ὁ ἄθροπος ζουγραφίζεται καὶ ψυχολογείται σ' ὅλες του τίς μορφές καὶ τὰ πάθη. Κι ὅμως ἡ δράση δὲν ξεφεύγει ἀπὸ τὸ φόντο τὸ ἑλληνικὸ, ποὺ πάντα σὲ κάθε ἐπεσόδιο καὶ σὲ κάθε γύρισμα τῆς δῆγησης θὰ τὸ μαντέψῃ πίσω ἀπὸ τίς ψυχές. Κορίτσια σὰ ρόδα, γυναῖκες φαντασμένες, γυναικούλες ταπεινές, ποιητάδες βλογημένους ἀπὸ τὴ Μοῦσα, ἄντρες μὲ ἄδεια ἰδανικά, ἀθρώπους ταπεινοθαλμένους, νέους φουσκωμένους, συγγραφιάδες τοῦ γλυκοῦ νεροῦ καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, φιλολογικὲς κλίκες, κοινωνικὲς ἀσκημιές, δασκάλους τῆς προγονικῆς εὐκλείας, καθηγητάδες παλιάτσους, πνευματικὲς μούμες, ψυχικὲς νέκρες, τὴν Ἑλλάδα ὅλη, τὴν Πόλη ὅλη, ἔλη τὴν Ἀθήνα ριγμένες, νικημένες τίς βλέπουμε κάτου ἀπὸ τὸ δυνατὸ χέρι τοῦ συγγραφέα, παραδομένες σὲ μᾶς ψυχδοσάρκα, γιὰ νὰ τίς ἐρευνήσουμε, νὰ τίς ξεψαχνίσουμε, νὰ τίς χαροῦμε, νὰ τίς ἀπολάψουμε, νὰ τίς ὕμνήσουμε, νὰ παραπονεθοῦμε, νὰ καταραστοῦμε. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ μέγα πλήθος τῆς ἐντύπωσης, ἡ κριτικὴ ποὺ ξεσκαλίζει, ἰσοζυγιάζει καὶ κοντοστεκέται σὲ κάθε μεριά, νομίζουμε πῶς δὲν ἔχει θέση. Ἐδῶ κόσμος ἀλάκαιρος κουνιέται, σπαρταρᾷ, ζῆ, κι ὅποιος θὰ μπῆ μέσα του μὲ τὸ κριτικὸ κοντύλι, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ ποθήσῃ ἀπὸ τὸ νὰ νοιώσῃ τὸ ἐσωτερικὸ βάθος ποὺ ζωγονεῖ αὐτόνε τὸν κόσμο, καὶ νὰ κοιτάξῃ νὰ τὸ φανερώσῃ ζουγραφικὰ; Γιὰ τεχνίτες μάλιστα σὰν τὸ Ψυχάρη κριτικὴ «ἀπὸ περιοπῆς» δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ, γιατί ἐκεῖνος ποὺ θὰ μιλήσῃ γιὰ τέτοια ἔργα δεμένα τόσο πολὺ μ' ἓνα μεγάλο ζωτικὸ ζήτημα μιᾶς φυλῆς, θὰ ἔχῃ τὰ μάτια του ἀφροσιωμένα περισσότερο στὸν ἄθροπο τὸ μεγάλο, παρὰ στὸν τρανὸ καλλιτέχνη. Ἐνας μαθητὴς ὅσο ταπεινὸς κι ἂν εἶναι, θὰ κοιτάξῃ καὶ στὴν κριτικὴ του ἀκόμα τὸ δάσκαλο νὰ λατρέψῃ, διαλαλώντας τίς χάρες του, τὸ πνεῦμα του, τὴν ἱερὴ φωτιὰ ποὺ τονὲ φλογίζει, τὴν ἀθάνατη δροσιὰ ποὺ ἀπὸ τὰ κορφοβούνια τῆς σοφίας του κατεβαίνει.

Τίς πρώτες μέρες ποὺ ἀστράφτανε στὴν Ἀθήνα τὰ «Δυὸ ἀδέρφια» ἀπὸ τὸ Παρίσι ταξιδεμένα, ἓνας φίλος γλυκός, ἀγωνιστὴς πρώτος, ὁ πῶς σημαντικὸς

στύλος τῆς Ἰδέας μὲ φωνή, μὲ δράση καὶ μ' ἔργο πού θά λογαριασθῆ μιὰ μέρα ἢ κρυμμένη μεγαλοσύνη του, ἦρθε μὲ τὴ χαρὰ στὰ μάτια, μὲ τὸ γέλιο, τὸν ἔθουσιασμό καὶ τὴν περηφάνια, νὰ μὲ βρῆ καὶ τὴν ἐντύπωσή του νὰ μοῦ πῆ, τὴν ἴδια ὥρα πού οἱ ἀνίδεοι μὲ εἰρωνεῖες εἶταν ἕτοιμοι νὰ ὑποδεχτοῦνε τὸ ἔργο. «Μὲ τέτοιον συγγραφέα, μὲ τέτοιον ἄνθρωπο, μὲ τέτοια πηγὴ ἀστείρευτη δὲν μπορεῖ. θὰ νικήσουμε στὸ τέλος. Ἐμεῖς θὰ νικήσουμε. Ἐμεῖς οἱ λίγοι θὰ νικήσουμε».

*

Τὸ καινούριο μυθιστόρημα τοῦ Ψυχάρη, εἶναι καὶ αὐτὸ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ πνευματικὸ παλᾶτι πού χτίζει μὲ τὴ ζωὴ του ὁ ἀσύγκριτος συγγραφέας τοῦ «Ταξιδιοῦ», γιὰ νὰ τὸ προσφέρῃ μνημεῖο στὴν αὐριανὴ Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα τοῦ σήμερα τυφλωμένη ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ ἀστόχαστου προγονισμοῦ, ἐξαντλημένη ἀπὸ τὸ σαράκι τῆς ἀγραμματισμένης παραγομισμένη ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τῆς «ἡμιμάθειας» πού γνήσιο παιδί τῆς τελευταῖα γέννησε τὴν τάση τῆς «μιχτήρι», σηκώνει τὴ φωνὴ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς πρόβληψης ἐνάντια στὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη, μὴν ἔχοντας ἰδέα γιὰ τὸ πλάτος καὶ τὸ μᾶκρος τοῦ τέτοιου ἔργου καὶ μὴ νοιώθοντας τὴν ἀνάγκη ν' ἀνεβῆ ἀπὸ τὰ χαμηλῶματα καὶ νὰ χαρῆ τοῦ ἡλίου τὴν ἀνατολή. Μὰ ἡ ἀνάγκη μέρα μὲ τὴ μέρα ὑψώνεται γίγαντας μπροστά μας. Κι ἂν τὰ λούλουδα τοῦ κάμπου ἕτοιμα εἶναι νὰ γύρουνε νεκρὰ τὸ κεφάλι ἀπὸ τὴ μακρόημερη στέρωση τῆς χρυσῆς ἀχιτίδας, ἔμως τὸ φῶς πού θὰ τὰ ζωονήσῃ μιὰ μέρα, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σταματήσῃ. Δὲν εἶναι μακριὰ ὁ καιρὸς πού ὁ πνευματικὸς κάμπος τοῦ λαοῦ μας θὰ χαρῆ τὴν ἀνοιξή του. Ἡ ἄλικη παπαρούνα θὰ τοῦ γιομίσῃ μὲ τὸ αἶμα τῆς τὴν ἀπλωσιά, καὶ τὰ λούλουδα ἀπὸ τὰ περιβόλια θὰ τοῦ εὐωδιάσουνε τὸν ἀέρα. Τὴν ὥρα πού θὰ σημάνη τὸ σήμαντρο τῆς Δικαιοσύνης, πρῶτος ὁ λαὸς θὰ νοιώσῃ τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη, πρῶτος ὁ λαὸς θὰ τὸ χαρῆ καὶ θὰ τὸ τιμῆσῃ ὅπως τοῦ πρέπει. Ἐτοιμάζουμε γιὰ τίς κατοπινὲς γενιὲς ἀφάνταστες ἡδονές, ἀγνωροὺς κόσμους, φῶς γλυκὸ καὶ περίσσιο πού θ' ἀποσκεπάζῃ τὰ σημερινὰ χρόνια τοῦ πιὸ σπαραχτικοῦ πόλεμου πού εἶδε στὰ σπλάχνα του ἓνα Ἔθνος. Κι ὅμως πρέπει νὰ περάτῃ καὶ ἀπὸ τὰ σημερινὰ Δερβενάκια ἢ Ἰδέα τῆς πνευματικῆς Λευτεριάς, ὅπως ἄλλοτε νικήτρα διέβηκε ἀπὸ τὰ ἴδια Δερβενάκια ἢ Ἰδέα τῆς λευτεριάς τῆς Ἐθνικῆς. Στὸ πλάι τοῦ Ἑλληνα Κολλοκοτρώνη μὲ τὸ σπαθί, θὰ σταθῆ ὁ Ἑλληνας Ψυχάρης μὲ τὴν καινούρια πέννα, ὅχι τὴν πέννα πού στερεφε τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα βουτημένη στὸ μουχλιερὸ μελάνι τοῦ καλογερισμοῦ καὶ

τῆς σχολαστικότητος, μὰ μὲ κείνη πού ζωντάνεψε τὸ χαρτί, πού ζουγράφισε τὴ φύση καὶ τὴν ψυχὴ τῆς Ἑλλάδας, πού φανέρωσε τὸ κρυμμένο λαϊκὸ φῶς, πού ἀνάστησε τὴ χαμένη Ποίηση καὶ τὴν παθαιμένη Λευτεριά.

Γιὰ νὰ νοιώσῃ κανεὶς κατάδικα τὴ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ Ψυχάρη, ὡς καὶ στὰ παραμικρὰ καὶ τὰ κ.θέκαστα πού εἶναι καὶ τὰ πιὸ σπουδαῖα, πρέπει νὰ ἔχῃ πλέρια καὶ καθαρὴ συνειδηση, γνώση συνολικὴ τῆς πραχτικῆς ἀξίας, τῆς ἀξίας γιὰ τὴ ζωὴ, τῆς ἀναγέννησης τῆς γλωσσικῆς. Μὲ τέτοια γνώση μονάχα θὰ μπορέσῃ νὰ ἰδῆ πὼς μέσα στοὺς διαλαλούμενους ἀπὸ τοὺς ἀνίδεους «φαντισμοὺς» καὶ «ὑπερβολές» βλασταίνει ὁ σπόρος τῆς ἀληθινῆς ζωῆς πού πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὁ Νόμος τῆς στέκεται κυβερνήτης. Ὁ φυσικὸς νόμος πού ξετυλίγει τὰ φαινόμενα τῆς πλάσης, ὁ φυσικὸς κανόνας πού μᾶς φανερώνει τὰ φαινόμενα τῆς γλώσσας. Ὁ λόγος πάντα γιὰ γραμματικὴ. Ἀνάθεμα στὴ γραμματικὴ μιᾶς γλώσσας νεκρῆς καὶ μπαλσαμωμένης, δέξαι στὴ γραμματικὴ μιᾶς ζωντανῆς ὅλο χάρες καὶ ὅλο νιάτα γλώσσας, πού εὐωδιάζει τὴ λαλιὰ τοῦ ἀμύλευτου ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ σκολεῖοῦ λαοῦ μας. Τιμὴ στὸ συγγραφέα πού πρῶτος βάλθηκε μὲ τὰ σωστά του νὰ μᾶς δείξῃ τοὺς νόμους αὐτοὺς, τοὺς κανόνες, τὰ συνταξιασμάτα, τ' ἀντιζυγιάσματα, νὰ τοὺς ὀρίσῃ, νὰ τοὺς χρυσταλλώσῃ, καὶ ἀλάθειτους νὰ τοὺς ἐφαρμόσῃ. Ἔργο ἔθνικὸ, μνημεῖο ἐπιστημονικὸ, πράξη τῆς πιὸ τρανῆς ἀνάγκης. Γιὰ τοῦτο καὶ θεωρητικὰ μονάχα μπορεῖ νὰ χτυπηθῆ ὁ Ψυχάρης, ὅχι νὰ σταθῆ θεωρητικὰ ὅπως τονίζουμε μερικοί. Ἐκεῖνος πού θὰ καταπιεσθῆ νὰ γράψῃ τὴ δημοτικὴ μας, τὴ νεοελληνικὴ μας, σὲ κάθε γραμμῆ, σὲ κάθε φράση, σὲ κάθε λέξη, ἂν βέβαια νοιώθει τί θὰ πῆ γλώσσα καὶ τέχνη, θὰ σκουτάψῃ. Τὸ σκούνημα θὰ τονεῖ κάμῃ νὰ συλλογισθῆ. Κι ἅμα συλλογισθῆ, ἀμέσως θὰ νοιώσῃ τὴν ἀνάγκη τῆς πράξης Ἡ μορφή, ὁ τύπος, ἡ λέξη τραβοῦνε μονάχα τοὺς στὸν προορισμὸ τοὺς, στὸν κανόνα. Πὼς θὰ μπορέσῃ νὰ ὑπάρξῃ γλώσσα δίχως κανόνα; Πὼς θὰ μπορέσῃ νὰ ὑπάρξῃ συγγραφέας δίχως γλώσσα; Κι ὅμως βλέπουμε σήμερα στὴν Ἑλλάδα τὸ σπαραχτικὸ θέαμα τῆς ἀναρχίας. Δὲ θέλουνε νὰ συζητήσουνε, δὲ θέλουνε νὰ παραδεχτοῦνε, δὲ θέλουνε νὰ κανονίσουνε μὲ τὸν τρόπο πού εἶναι βολετό, πού μπορεῖ, πού πρέπει. Ἄλλοι σηκώνουνε τὴν παντιέρα τῆς γλωσσικῆς ἀσυναρτησίας, ἄλλοι χτίζουνε τίς ὑποκειμενικές, τίς «αἰσθητικές» τοὺς γραμματικὲς πάνου στὸν ἄμμο. Κι ὅμως ἓνας ποταμὸς ἀκούγεται μακριάθε νὰ κατεδαίνῃ. Τὸ βούισμά του δὲν ξαφνιάζει τοὺς μακάριους. Μὲ τὴ γαλήνη τῶν ἀνί-

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΠΕΣΚΕΣΙ ΣΤΟΝ κ. Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗ

Φίλε «Νουμά»,

Δὲν τῶπαμε χιλιάδες φορές; Δὲν τὸ λέμε κάθε μέρα;—Ὁ Μιστριώτης χρειάζεται. Πῶς θὰ μετρηθῇ ἡ Ἑλλάδα, σὲ πῶς ὑπερνοῦς χρόνους, ἂν ἡ ἱστορία δὲν ἔχει ἓνα Μιστριώτη, μὴ σκουριασμένη μονέδα, ἓνα λυγδιάρικο, βρωμερό, παλιὸ πῆχνη; Μᾶς χρειάζεται, μᾶς φελαῖ κι ἀλλιώτικα, καὶ γι' ἀφτὸ ἀφήστε τον νὰ λέγη, νὰ ρητορέβῃ, νὰ διαλαλῇ, νὰ κατηχάῃ. Πρέπει μάλιστα καὶ νὰ τὸν ἀγαπῶμε, νὰ μὴν τὸν ξεχνῶμε. Ἐγὼ σκοπέω νὰ τοῦ γράψω νὰ μοῦ στείλῃ καὶ τὸ πορτραῖτο του. Ἐ! τί λὲς κα σὺ; Ἐὰ τὸ κἄνω, καὶ γι' ἀφτὸ —γιὰ νὰ τὸν προτάρω καὶ νὰ τὸνε καλοπιιάσω— τοῦ στέλνω καὶ δῶρα. Κ' ἰδοῦ:

«Ὅτηρὲ φίλε! Σεβαστὲ διδάσκαλε! Γλυκομίσειδό μου ἴνταλμα!

Ἄκου νὰ ἰδῆς, ἄκου νὰ φριξῆς, ἄκου νὰ καταλάβῃς πόσο δίκιο ἔχεις καὶ πόσο δυναμίτης τοῦς χρειάζεται ἀφτοῦς τοῦς Μαλλιαρῶς! Λένε πὼς ὁ λαὸς δὲ μιλαῖ τὴν Καθαρέβουσα καὶ μιλαίει τὴ Μαλλιάρη του, ἔ; Λοιπόν. Στὸ χωριὸ μου, πὸ εἶναι μὴ ἄκρη γις ριμμένη μέσ' στὴ θάλασσα καὶ γύρω της δυὸ γλυκοχρώματα πετράδια, δυὸ νησάκια, φτειάνουν, ἢ καλῆτερα στήνουνε πόχες. Πρῶτα ἀπ' ἑλα, ἢ λέξῃ πόχη δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ ὑπόχη=ὑπέχω, ἀπὸ κει πὸ μᾶς ἔφτειασαν κ' οἱ Γάλλοι τὸ ροχη; Καὶ τὸ ὑπόχη δὲν εἶναι καθαρέβουσα:

Καὶ τί ἔξυπνος λαός, νὰ ἰδῆς, κύριε Μιστριώτα! Ἄφτὸ τὸ δίχτι, πὸ τὸ δένουνε σὲ κάτι πάλους — τουτέστιν εὐσεβεῖς πασσάλους—μψηγγμένους μέσα στὴ θάλασσα, γιὰ νὰ περάσῃ τὸ ψάρι καὶ νὰ πιιστῇ μέσα, εἶναι σκέτιη νέτιη τσέπη· κι ἀφτό, μαζὶ μὲ τοῦς πάλους καὶ μὲ κάτι ἄλλα παραδίχτια, τὸ λένε πόχη. Ἐπειτα, ἓνα ἄλλο μέρος τῆς θάλασσας τῆς περιοχῆς τῆς πόχης, τὸ λένε δοχειό. Ἐ, ἀφτό, πάλε, τί σοῦ λέγει; Ὡ χυδαῖο!— ἀνακράζω μετὰ σοῦ—τὸ δοχειό ἐρχεται ἀπὸ τὸ δοχεῖο — δέχομαι, καὶ τὸ δέχομαι καθαρέβουσα τυγχάνει ὄν. Καὶ βέβαια, τί ἄλλο θὰ πῆ νὰ λένε τὸ μέρος πὸ ἀπ' ἀφτὸ περνᾷ τὸ ψάρι καὶ πάει στὸ δίχτι, τὸ μέρος πὸ δέχεται μέσα τὸ ψάρι—δοχειό, τί ἄλλο, παρακαλῶ, θὰ πῆ παρὰ πὼς ὁ κόσμος μιλαῖ τὴν Καθαρέβουσα; Σοῦ λέγουν ὅμως μερικοὶ μαλλιαρῶ, πὸ ἔχουμε ἐδῶ, πὼς τὸ «δοχειό» τὸ μεταχειρίζονται μονάχα σ' ἀφτὴ τὴν περίφτωση, καὶ πὼς,

δὲων καὶ τῶν παντογνώστηδων, σκορποῦνε γύρω τοὺς εἰρωνεῖα, γέλοιο, οἶχτο, περιφρόνηση γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη. Καὶ τί μ' αὐτό; Μήπως τὸν Ψυχάρη δὲν προκηρύξανε ἄφοβα κι ἀνεπιφύλαχτα δασκαλό τοὺς τρανὸ οἱ λιγστοὶ μ' ἀληθινὸὶ δημιουργοὶ τῆς φιλολογικῆς Τέχνης στὴν Ἑλλάδα; Ἐνας Πάλλης δὲν τὸ φώναξε; Ἐνας Παλαμάς δὲν τὸ ὕμνησε; Ἐνας Χατζόπουλος δὲν τὸ τόνισε; Οἱ ἄλλοι, οἱ κατοπινόι, οἱ νέοι, οἱ ἀμόλευτοι, οἱ ἄδολοι καὶ οἱ ἀργοὶ θάρσυνε γιομάτοι φωτιὰ νὰ διαλαλήσουνε τὴν ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Ψυχάρη καὶ τὴν προσοχὴ πὸ τοῦ πρέπει καὶ τοῦ χρειάζεται. Τὸ μέλλο μποροῦμε ἀδίσταχτα νὰ ποῦμε, εἶναι δικό του, γιὰτι κι αὐτὸς τὴ ζωὴ του γιὰ τὸ μέλλο τῆς Ἑλλάδας ἀφιερώνει. «Εἶτανε ὁ ἀγώνας μᾶς μεγάλος— λέει σ' ἓνα μέρος— ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὄνομα γλυκὸ καὶ δοξασμένο· μὰ ἐνῶ λέγανε οἱ ἄλλοι πὼς ἡ Ἑλλάδα ἔχει μόνο παρελθόν, ἐμεῖς λέγαμε πὼς ἔχει μέλλο. Τέτοιος ὁ πόλεμός μας».

Ὁ πόλεμος ἀκόμα δὲν ἐσῆσε καὶ θάργῃση βέβαια νὰ οδῆσῃ. Ἴσως μάλιστα νὰ μὴν τὸν εἶδαμε ἀκόμα σ' ἑλῆ του τὴ φωτιὰ καὶ τὸ πελέκι. Κάτου ἀπὸ τὸ χρυσὸν αἰθέρα τῆς Ἀθῆνας, ἀπὸ τὴ μενεξεδένια τὴν ἀπαλοσύνη καὶ τὴ γλυκάδα, κάτου ἀπὸ τὸ βράχο τὸν ἱερὸ πὸ κάρπισε μιὰ μέρα τὸ θεόλαμπρο ναὸ τῆς Ἀθῆνας, ἢ λατρεία τῆς θεᾶς τῆς Σοφίας ξεγράφτηκε πιά. Ὅργιαστήδες τύραννοι ἐνὸς λαοῦ, θαμπωμένοι ἀπὸ τὸ σκοτάδι μιᾶς ἐθνοπνίχτρας δασκαλοσύνης ὑψώνουνε τὰ σκουριασμένα τοὺς δόρατα νὰ χτυπήσουνε στὸ σταυρὸ τῆς λαϊκῆς λαλιᾶς, τῆς Τέχνης πὸ ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς ἀνάβρει. Τάχατες ἢ Θεὸς δὲ θὰ κατεβῇ νὰ προστατέψῃ τοὺς βλογημένους τῆς; «Ἡ Ἀθῆνα, ἢ θεά μας ἢ ἀγαυή, γράφει ὁ Ψυχάρης, πὸ ὑφαίνοντας ἦσυχια καὶ στοχασμένα, ἔφτειανε τὴ φρόνηση, ἔφτειανε τὴ σοφία, ἔφτειανε μιὰ μιὰ κάθε ἀνθρώπινη ἀρετῇ, παραίτησε, ἢ ἀγνή καθαρία Κόρη, τὸν οὐρανὸ μας, ὅταν τὸν εἶδε συννεφιασμένο ἀπὸ μᾶδρη πρόληψῃ κι ἀπὸ σκληδιά. Θὰ ξαναστράψουνε τὰ μάτια τῆς, ἅμα ξαστερωθῇ ὁ οὐρανός μας».

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΠΟΝΟΥΣ

Στὸ ὀδοντοίατρο τοῦ κ. Ἀριστ. Δρακοπούλου (ὁδὸς Πειραιῶς 7) γίνεται ἀνώδυνος ἐξαγωγή δδόντων, ριζῶν κτλ. μ' ἓνα τέλειο ἀκίνδυνο Ἀγγλικὸ ἀναισθητικὸ. Γιὰ τὸ κάθε δόντι δρ.10.

ἂν ἄξαφνα πῆς ἐνὸς ἀθρώπου «φέρε μου τὸ δοχεῖο» θὰ νομίση πῶς τοῦ μιλάς γιαπωνέζικα. Τοὺς ἀθλοῦς! Δὲν πρέπει, προσκυνητᾶρι μου, νὰ τοὺς πιστέβουμε ἔμεις ἀφτούς. Ὅχι, εἶναι ψέφτες, καὶ ἂ πῶδειξη: Εἶναι ἕνας γιατρός ἐδῶ, πιστὸ κοπέλλι σου, ἀφοῦ ὡς καὶ τῆ δούλα του τὴν ἔμαθε τὸ ἀρχαίξειν. Ἀφτὸς δὲν κάνει ἄλλη δουλειὰ παρά νὰ πιάνεται ἔλημερίς μὲ τοὺς μαλλιαρούς. Τὶς ἄλλες τσακώθηκε πάλε. Τοὺς ἔλεγε, γιατί νὰ γράφουμε «τέντζερης» καὶ νὰ μὴ γράφουμε «χύτρα» ἢ «δοχεῖο», ποὺ τὸ μιλοῦνε κιόλας κτλ. Πιαστήκανε στὰ γερά. Στὰ στερνὰ βάλανε καὶ στοίχημα. Πάνε, τὸ λοιπόν, σπῆτι του. Φωνάζει τῆ δούλα του ὁ γιατρός καὶ τῆς λέγει «φέρε μου ἕνα δοχεῖο» — ἐννοοῦσε «τέντζερη». Ἡ κακομοίρα ἢ δούλα τάχασε, δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη. Τί ἐννοοῦσε; Δὲν ἤξερε καὶ τί ὑποκείμενα εἶτανε τοῦ λόγου τους μαζί μὲ τὸ γιατρό.

Μπᾶς κι εἶταν ἀρρώστοι; Ἴσως νὰ πάσκουν ἀπὸ νεφρίτη, συλλογίστηκε, καὶ τὸ πέτυχε. Σοῦ παρουσιάζει λοιπόν, τί νομίζετε; — ἕνα κ....., ἢ καλήτερα ἄς σοῦ τὴν πῶ ἀλάκαιρη τῆ λέξη — ἔχεις πολλὰς σκοτούρες τοῦ λόγου σου τώρα, καὶ δὲ θὰ χαμπερῖζης ἀπὸ μισὲς λέξεις — λοιπόν, ἕνα καθῆκι. Ἐνα καθῆκι, κύριε Μιστριῶτα, καθῆκι!

«Κι ἔπειτα σοῦ λένε ὁ λαὸς μιλάει τὴν καθαρέβουσα» ἀρχίσαν νὰ φωνάζουν οἱ μαλλιαροί. Σπάρταρήσανε ἀπὸ γέλοια, οἱ ἀναίσχυντοι, καὶ «Νά, ὁ Μιστριῶτης σου» εἶπανε τοῦ γιατροῦ. Οἱ χυδαῖοι.

Σωξόπολη

ἀφοσιωμένος

ΣΤΑΒΡΟΣ ΜΑΒΡΟΘΑΛΑΣΣΙΤΗΣ

<>

ΡΩΜΙΟΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ

Ἀγαπητὲ «Νουμᾶ»,

Θὰ σοῦ πῶ κάτι τι ποὺ ἄκουσα καὶ ἔπαθα τῶρα τελευταῖα σ' ἕνα ταξίδι μου στὴν Ἀδριανούπολη καὶ θὰ σ' ἀφήσω νὰ βγάλῃς σὺ τὸ συμπέρασμα.

A'

Εἶτανε ἢ βραδιὰ ποὺ θᾶπαιρνα τὸ τραῖνο νὰ γυρίσω πίσω στὸ χωριό μου. Ἐνας φίλος μου μοῦ λέει: Ἐλα νὰ φᾶμε ἀπόψε σπῆτι. Στὸ τραπέζι του φαριστήθηκα πολὺ. Εἶμασταν καμμιὰ δεκαριά, ἔλοι συγγενεῖς καὶ μόνος γὼ ξένος. Ὅλοι γύρω μου γελοῦσανε ἀπὸ τοῦ φίλου μου τῆ γριά μάννα, ποὺ μ' ἀγαποῦσε πολὺ, ὡς τὸ πιὸ μικρὸ παλλικάρι τῆς ποὺ τῆς ἤρθε ἀπὸ τὴν ξενιτεῖα κείνη τῆ μέρα.

Μακάριζα τὸν ἑαυτὸ μου ποὺ εἶχα τὴν τύχη νὰ

βρεθῶ μαζί τους κείνο τὸ βράδι ἀντὶς νὰ κάθουμα' μόνος μου μπροστὰ σ' ἕνα τραπέζι τοῦ ξενοδοχείου μὲ μόνη συντροφιά ἕνα ποτήρι ἀνοστη μπίρα.

Ἡ κάθε περιποίησή τους, ὁ κάθε λόγος ποὺ μοῦ λέγανε, μοῦ χαϊδεύανε τὴν καρδιά. Εἶχανε τὰ δικὰ τους νὰ ποῦνε νὰ τὰ δηγηθοῦνε στὸν ξενητεμένο τους καὶ αὐτὸς νὰ τοὺς πῆ πῶς πέρασε στὰ ξένα, καὶ δὲν μποροῦσα ν' ἀνακατωθῶ πολὺ πολὺ στὴν κουδέντα τους. Μόνο ποὺ καὶ ποὺ ἔλεγα κανένα **δρίστε δεσποινίς**, στὴν ἄμορφη κοπέλλα ποὺ κάθονταν κοντὰ μου στὸ τραπέζι, προσφέροντάς της λιγάκι κρασί ἢ γιὰ νὰ πάρη κανένα μεζὲ ἢ φαγητό. Γαργαλίζονται ἀκόμα τάφια μου ἀπὸ τὰ κουδουνιστὰ γέλια τους καὶ τὰ γελαστὰ λόγια τους. Στὸ τέλος παίρνοντας μέρος στῆν κουδέντα τους θέλησα νὰ τῆ φέρω πάνω στὴ λογοτεχνία ἢ στὴν ποίηση. Τοὺς πρότεινα νὰ τοὺς διαβάσω κάτι καὶ ἔβγαλα ἀπ' τὴν τσέπη μου τὸ «Νουμᾶ»..... Τί εἶτανε, δὲν ἤξεραν, τοὺς τὸ ξήγησα... Ὁέ μου, τί εἶτανε κείνο τὸ κακούργημα!! ..... Πῶς τόλμησα!! .....

Ἵστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα συζήτηση γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἔφυγα τρέχοντες νὰ προφτάσω τὸ τραῖνο, τρέχοντας σὰ νὰ μὲ κυνηγοῦσανε κ' ἐκεῖ ἀκόμα τὰ γέλια κ' οἱ κοροϊδίες τῶν φίλων, ἢ περιφρόνηση τῆς ἄμορφης κοπέλλας καί, τὸ πιὸ ἀνέλπιστο, ἢ κατάρρα καὶ τ' ἀνάθεμα τῆς γριάς ποὺ μὲ συμπαθοῦσε. Μόνο ἢ γυνίκα τοῦ φίλου μου μοῦ φάνηκε πῶς μὲ κατάλαβε καὶ μοῦ τὸ εἶπε κιόλας πῶς εἶναι μὲ τῆ γνώμη μου. Αὐτὴ ἢ νέα μάννα στήριξε τὴν καρδιά μου καὶ δὲ μ' ἔπιασε ἀπελπισιὰ κείνο τὸ βράδι.

Τὸ τραῖνο ἀργοῦσε νάρθη ἀπὸ τὰ βουργάρικα σίνερα κ' ἔτσι μπᾶρεσα νὰ συχάσω σουλατσάροντας μπροστὰ στὸ σταθμὸ καὶ φιλοσοφώντας πάνω στὸ φανατισμὸ ποὺ γεννᾶν σὲ χριστιανούς οἱ **λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου!**

B'

Βρέθηκα μέσα στὸ τραῖνο μ' ἕνα τοῦρκο νιό. ὄνομα καὶ πρᾶμα Νεότοῦρκο. Μὲ ἕνα τσιγαράκι κάναμε γνωριμιὰ. Πῆγαινε κι αὐτὸς στὴν πατρίδα μου γιὰ δουλειὰ. Ἡ νύχτα εἶταν δροσερὴ καὶ τὸ βράδι ζεστοῦτσικο μὰ ὁ δρόμος μας λίγος καὶ δὲν εἶχαμε καιρὸ νὰ κοιμηθοῦμε.

Ἦρθε ὁ λόγος στὴν κουδέντα μας πάνω γιὰ τὴ χολέρα ποὺ εἶχαμε πέσει. Τί δύσκολο πρᾶμα, μοῦ λέει, νὰ μὴν ξέρη κανεὶς πῶς νὰ προφυλαχτῆ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρρώστια. Μπᾶ, τοῦ λέω, οἱ φημερίδες σας δὲν ἔγραψαν ὁδηγίες γιὰ τὴ προφύλαξη αὐτῆς τῆς ἀρρώστιας; Καὶ μοῦ εἶπε πῶς δὲν εἶδε τέτιες ὁδηγίες καὶ μπορεῖ κιόλας οἱ φημερίδες τους νὰ μὴν ἀνάφεραν τίποτις. Εἶναι ἀλήθεια, τοῦ κάνω, πῶς ο-

δικές μας έγραψαν μιὰ μετάφραση ἀπ' τὸ γαλλικό, σὺβουλές μὰ σὲ μιὰ τέτια γλώσσα ποὺ δύσκολα τὴν καταλαβαίνουν κ' οἱ δασκάλοι, κ' ἔτσι πὲς πὼς δὲν ἔγραψαν κ' οἱ δικές μας. Ἀλήθεια, μοῦ παρατηρεῖ ὁ Νεότουρκος, ἡ γλώσσα σας πολὺ δύσκολο εἶναι νὰ μαθεπτῆ γιατί καὶ στὴν πιὸ μικρὴ τάξη τοῦ σχολειοῦ ἀρχινᾶτε ἀπὸ τὰρχαῖα ἑλληνικά. Καὶ μοῦ δηγγήθηκε πὼς ὄντας μαθητῆς στὸ γυμνάσιο εἶχε μιὰ πιθυμιὰ νὰ μάθῃ τὰ ρωμαϊκά γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ συναγροικιέται μὲ τοὺς συχωριανούς του. Γι' αὐτὸ ἀκολοθοῦσε τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ποὺ εἶταν προαιρετικὸ στὸ σχολεῖο τους. Μιὰ μέρα αὐτὸς κ' ἕνας φίλος του βρῆκαν μέσα στὸ ἀναγνωσματοῦρι τους μιὰ λέξη ποὺ δὲν μπόρεσε ὁ δάσκαλός τους (ἕνας ρωμιός) νὰ τοὺς τὴν ξηγήσῃ γιατί κι ὁ ἴδιος δὲν τὴν ἔνοιωθε. Δυὸ συμμαθητές τους ρωμιοὶ ποὺ εἶταν στὸ ἴδιο σχολεῖο οὔτε αὐτοὶ δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς δώσουν τὴν ἔννοια τῆς λέξης αὐτῆς. Βλέποντας αὐτὰ ὁ φίλος του παράτησε ἀπὸ κείνη τὴ μέρα τὴ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, μὰ ὁ φίλος μας μὲ τὸνεῖρό του νὰ μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ μιλή μὲ τοὺς συχωριανούς του καὶ μὲ τοὺς ἀργάτες τοῦ πατέρα του ποὺ εἶχε πολλοὺς ρωμιούς στὰ τσιφλίκια του, ξακολοθοῦσε νὰ πηγαίῃ στὸ μάθημα τῶ ἑλληνικῶν ὥσπου μιὰ μέρα τοὺς ἔβαλε ὁ δάσκαλός τους ἕνα θέμα ἀπὸ τὸ τούρκικο στὸ ἑλληνικό. Ὁ φίλος μας θέλοντας νὰ βάλῃ τὴν ἔννοια τοῦ σου ἔγραψε νερό καὶ ἀφοῦ πρόσεξε σ' ἄλλα τὰ ἄλλα γιὰ νὰ μὴν κἀνῃ λάθος, μὲ χαρὰ ἔδειξε τὸ θέμα, του στὸ δάσκαλο. «Τί κακούργημα, λέει, Θε μου ποὺ εἶχα κάνει νὰ γράψω νερό. Ὁ δάσκαλος μῆθαλε μπροστὰ μὲ τὰ ξεφωνημάτα του καὶ μὲ τὴν ἀγανάκτησή του καὶ μοῦ εἶπε πὼς θέλω νὰ γράψω τὰ πρόστυχα ἑλληνικά σὰν τὴ πρόστυχη τούρκικη ποὺ μιλᾶν οἱ Κιούρτηδες». Ἀπὸ κείνη τὴ μέρα ἔχασε τὸν ἐνθουσιασμό του, σβύστηκε τὸνεῖρό του, δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ μιὰ γλώσσα τόσο δύσκολη καὶ ποὺ δὲ μιλιέται. Στὸ τί θὰ τὸν ὠφελοῦσε. Δὲν τοῦ εἶπα τίποτε, δὲν εἶχα ἀνάγκη νὰ συζητήσω.

Κ. ΓΕΩΡΓΙΝΟΣ

ΣΚΕΨΟΥΛΕΣ

«Φίλε Νουμά»,

Δὲν ἔχω οὔτε τὴν παραμικρὴ ἀφιβολία πὼς ὁ «Νουμάς» θὰ δημοσιέψῃ μιὰ παρατηρησοῦλα ἐνοῦ περαστικοῦ φίλου του ἀπ' τὴν Ἀθήνα, σὰν ὄργανο μάλιστα λεύτερης σκέψης ποῦναι.

Ἀνεδαίνοντας τὸ δρόμο Σταδίου σταμάτησα μπρὸς στὸ βιβλιοπωλεῖο Σίδερη· γιομάτες πέρα ὡς

πέρα οἱ βιτρίνες τοῦ ἀπὸ Νορδάου, 5ῃ ἐκδοσῆ, μετάφραση τοῦ γνωστοῦ λεξικογράφου Α. Β.

Γιὰ νὰ ὑπάρχει 5ῃ ἐκδοσῆ σὲ βιβλίον στὴν Ἑλλάδα πάει νὰ πεί ὅτι εἶναι τὸ μόνο βιβλίον ποὺ διαβάζεται, καὶ ἔτσι εἶνε en pleine vogue. Σκέφτηκα καὶ εἶπα : Τί ὠραία ποὺ πάει πλαί πλαί, **Μιστριωτῆς καὶ Νορδάου**, ὁ ἕνας φέρνει τὸν ἄλλο. Σὲ λυπάμαι κατάκαρδα Ἑλληνικὸ κοινό, σὲ κάθε ζήτημα τῆς προκοπῆς δείχνεις μὲ τὸν τρανότερο τρόπο τὴ βλακεία σου (ἀφοῦ τοῦ γράφουμε καὶ Ὡδές) — ἡ τύχη σου νὰ κρέμεται, τί εἰρωνεία! ἀπὸ τὴν πέννα ἐνὸς χρωκοπημένου δημοσιογράφου.

Γιὰ νὰ νοιώσεις τὴν ποίηση τοῦ Παλαμά, χρειάζεται νὰ σὲ χτυπήσῃ κατάμουτρα ἡ βαγνερικὴ ὀρχήστρα, νὰ σὲ ταραξεί, νὰ νοιώσεις τὸν ἀθροπισμό σου, τὸ ἰδανικὸ σου, τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς σου.

Προχωρώντας ἔφτασα στοῦ Ἑλευθερουδάκη κα ἔξαγνίστηκα μπρὸς στὴ θεία μορφή σου, Βάγνερ· νὰ ριχτῶ στὸ λαιμό σου, νὰ σὲ φιλήσω, νὰ σὲ στεφάνωσω, ποὺ τὸ ἔργο σου ζεῖ κ' ἐγράφηκε γιὰ μᾶς, ἐνσαρκωμένε Ἀπόλλωνα τοῦ Μπαυρόιτ.

Ἀνεδαίνοντας στὴν Ἀκρόπολη ὕστερα ἀπὸ τὸν καθαρμό μου μπόρεσα καὶ κοίταξα πρόσωπο μὲ πρόσωπο τὸν Ἥλιο

15.5

FAFFNER

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ «Νουμάς» τοὺς τρεῖς καλοκαιρινούς μῆνες Θεριστή, Ἀλωνάρη καὶ Τρυγητή, θὰ βγαίνει κάθε δεκαπέντε μέρες. Τάλλο φύλλο λοιπὸ θὰ βγεῖ, ὄχι τὴν Κεριακὴ ποὺ μᾶς ἔρχεται, μὰ τὴν παραπάνου, δηλ. στίς 12 τοῦ Θεριστή.

— Τὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» μεταφέρονται στὴν ὁδὸ Οἰκονόμου 4 (Ἐξάρχεια) καὶ καὶ, παρακαλοῦμε, νὰ διευτύνονται δῶ κι ἐμπρὸς τὰ γράμματα κτλ.

— Τὸ γράμμα τὸν κ. κ. Πέτρου καὶ Πετρούλας Ἰγλορείτη ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ περασμένο φύλλο μᾶς βόθηκε ἀπὸ τὸν κ. Σ. Σκίπη.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Στ. Καρ. στὴ Φρεατίδα. Τοῦ πρώτου τὸ κατατόπι εἶναι : 16, rue Chaptal, Paris IX. Τοῦ δευτέρου : Aigburth Drive, Liverpool. Ἡ συνδρομὴ πλερώνεται μπροστὰ. — Στὴν **Κερκυραϊκὴ Γοργόνα**. Θὰ γίνῃ ὅπως μᾶς γράφετε. Ἡ μελέτη θὰ δημοσιοντεῖ ὀρισμένα στὸ ἄλλο φύλλο. — κ. Γ. Στ. στὴν Πάτρα. Μᾶς ἄρεσε τὸ γράμμα σου, τὸ ποίημά σου ἔμωσ ὄχι καὶ τόσο. Στελε μᾶς τίποτ' ἄλλο, μὰ

δουλεμένο κάπως προσεχτικώτερο.—κ. Ν. Κ. στή Μερσίνα. Στείλε μας κανένα άλλο. Δὲν παραδέχεται πῶς τὸ πρῶτο πρέπει νάναί καί πολὺ καλό;—κ. Μαγ. Παρ. στήν Ἀργαλαστή. Στείλε μας κανένα άλλο καλύτερο.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

ΠΕΡΙ ΣΥΝΑΨΕΩΣ ΔΑΝΕΙΟΥ

14 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΩΝ ΦΡΑΓΚΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ὁ Δήμος Ἀθηναίων, ἀποφάσει τοῦ Δημ. Συμβουλίου, προκηρύσσει συναγωνισμὸν διὰ τὴν πραγματοποίησιν χρεωλυτικῆς δανείου ὑπὸ τοῦς ἐξῆς ἔτους:

Ἄρθρον 1ον) Αἱ προσφοραὶ θὰ ὦσιν ἐνσφράγιστοι καὶ θὰ γίνωνται δεκταὶ μέχρι τῆς 10ης Ἰουνίου 1911 ἀνυπερθέτως διὰ τοῦ κ. Δημάρχου εἰς τὸ Δημ. Συμβούλιον.

Ἄρθρον 2ον) Τὸ δάνειον ὀρίζεται εἰς 14 ἑκατομμύρια πραγματικῶν κεφαλαίων, καταβληθήσεται δὲ εἰς μίαν τῶν ἐν Ἀθήναις Τραπεζῶν, ὀρισθησομένην ὑπὸ τοῦ κ. Δημάρχου. Τὸ ὄνομαστικὸν κεφάλαιον τοῦ δανείου κανονισθήσεται ἐκ τῆς τιμῆς τῆς ἐκδόσεως.

Ἄρθρον 3ον) Τὸ τοκοχρεωλύσιον τοῦ δανείου δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀνώτερον τοῦ 6 οἰο ἐπὶ τοῦ πραγματικῶν κεφαλαίου, ὁ δὲ τόκος ἐπὶ τοῦ ὄνομαστικῶν οὐχὶ ἀνώτερος τοῦ 4 1/2 τοῖς οἰο.

Ἄρθρον 4ον) Ἡ διάρκεια πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρεωλυτικῶν δανείου δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀνωτέρα τῶν ἐκατὸν εἰκοσι (120) ἑξαμηνίων.

Ἄρθρον 5ον) Πάντα τὰ ἔξοδα ἐν γένει τῆς συνάψεως καὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δανείου βάρυνται τοῦς δανειστάς.

Ἄρθρον 6ον) Ὁ Δήμος δύναται νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ δάνειον μετὰ πάροδον δέκα (10) ἐτῶν ἀπὸ τῆς συνολογήσεως αὐτοῦ μετὰ προειδοποίησιν ἑξ μηνῶν.

Ἄρθρον 7ον) Ἡ καταβολὴ τοῦ δανείου γενήσεται ὡς ἐξῆς:

Ἄμα μὲν τῇ ὑπογραφῇ τοῦ συμβολαίου καταβληθήσονται τὰ ἑννέα ἑκατομμύρια, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν 30ην Δεκεμβρίου 1911.

Ἄρθρον 8ον) Τὸ συμβόλαιον θέλει συνταχθῆ καὶ ὑπογραφῆ ἐν Ἀθήναις ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς πρὸς τοῦτο προσκλήσεως τοῦ Δημάρχου.

Ἄρθρον 9ον) Πᾶσα προσφορὰ δὲν γίνεται δεκτὴ οὐδὲ λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἐὰν δὲν δεθῆ ἐντὸς τῆς ἀνω ταχθείσης προθεσμίας (10 Ἰουνίου 1911) καὶ δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τακτικῶν πληρεξουσίου τῶν

ἀντιπροσωπευμένων Τραπεζῶν καὶ κεφαλαιούχων, προσαχθησομένου δύο ἡμέρας πρὸ τῆς 10 Ἰουνίου 1911 εἰς τὸν κ. Δημάρχον, καὶ ἐγγυήσεως μιᾶς ἀνεγνωρισμένης Τραπεζῆς ἢ χρηματικῆς, ἢ εἰς τίλους ἀξιών 1 ἑκατομμυρίου.

Ἄρθρον 10ον. Πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δανείου παραχωρεῖται τὸ ἐκ τοῦ φόρου τῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων ἔσοδον τοῦ Δήμου καὶ ἂν δὲν ἐπαρκέσῃ ἕτερον τοιοῦτον.

Ἄρθρον 11ον). Ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνω τρέπον γενησομένων προσφορῶν τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον θέλει ἀποφασίσαι ὀριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως, δυνάμενον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν πάντα ἕτερον ἔρον ἐπιωφελεῖ διὰ τὸν Δήμον, ἀλλὰ μὴ τροποποιούντα οὐσιωδῶς τὴν παρούσαν διακήρυξιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Μαΐου 1911.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων

Σ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ

ΣΤΟΥ ΝΟΪΜΑΣ

τὸ γραφεῖο, ὁρμός Ἰπποκράτη 11, πωλιοῦνται τὰκόλουθα βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴν τὸ ἕνα, ἐξὸν ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμῆς:

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιά».—ΝΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΣ, «Ὁ Μὲγ' Ἀλέξανδρος».—ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Δόξα καὶ Ζωή».—ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ, «Δάφνης καὶ Χλόη» τοῦ Λόγγου (μετάφρ.).—«Τίμονας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανῶν (μετάφρ. λ. 50).—«Ὁ Προσκυνητής».—ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη» (Δρ. 2).—Π. Σ. ΔΕΛΤΑ, «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδίων μας» (λ. 50).—ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ, «Ἀπὸ τὸν Κόσμος τοῦ Σαλονικίου».—ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ, «Φυλλάδες τοῦ Γεροδμήμου».—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγούδια».—Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικά τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50).—«Σακούνταλα» τοῦ Καλλιμάχα (Δρ. 1).—ΙΔΑ, «Σαρθράκη» (Δρ. 2).—ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ, Τραγούδια γιὰ μιὰ ψυχή μὲ πιάνο, καὶ Μπαλάντες γιὰ πιάνο, τὸ κομμάτι Δρ. 1.—Θ. ΚΑΤΡΑΪΑΝΗ, «Τὰ Τραγούδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10).—ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΛΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί».—ΑΔΕΞ. ΠΑΔΑΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἔκδοσις).—ΑΔΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ, «Ἀθρόπινος Μηχανισμός».—Ν. ΠΟΡΙΩΤΗ, «Σαλώμη» τοῦ O. Wilde (μετάφρ.).—ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Χαλιὰ καὶ τὰ Κανιούρια».—ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἴας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.).—ΠΑΠΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου: Περὶ Παιδῶν Ἀγωγῆς» (μετάφρ.).—ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία».—Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (ἑράματα): «Ζώντανοι καὶ Πεθαμμένοι».—«Ὁ Ἄσπις».—«Οἱ Ἄλυτοι» (Δρ. 2).—ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ, «Ἀπὸ τοῦς Θρόλους τῶν Αἰώνων».—«Γραμματικὴ τῆς Ῥωμαϊκῆς Γλώσσης» (Α' ἔκδοσις).—Ζ. ΦΩΤΙΑΝ, (ἑράματα): «Τὸ Ἐκθετο»,—«Δίχως Ἀκρογιάλι»,—«Χτισμένο στὸν Ἄρμος».—ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ, «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα».—«Στὴ Φοιτητικὴ Συντροφικὴ» (λ. 50).—ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ (ἑράματα): «Μελάχρα».

Γιὰ τὸ ἔξωτερικό, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ παρασμένοι τοῦ «ΝΟΪΜΑΣ» (ἐξὸν ἀπὸ τὸν πρῶτο πού δὲν ὑπάρχει κανένα του ἀντίτυπο) πωλιοῦνται Δρ. 12 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 12.50 γιὰ τὸ ἔξωτερικό.

Τὸ γραφεῖο τοῦ «Νοῦμα» στέλνει στοὺς συνδρομητάδες τοῦ ἔξωτερικοῦ ἑπτὰ βιβλία τοῦ ζητήσαντε, σὲς τιμῆς πού τὰ πωλοῦντε τὰλλα βιβλιοπωλεῖα, δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο, ἐξὸν τὰ ταχυδρομικά.